

Número 3 · Estiu 2023 · Gratuït

SOM RURALS

Revista de la pagesia i la ramaderia de les Garrigues

Superpoblació de conills, entre la veritat i els rumors.

Veus expertes: Manel Badia, Elisabet Porta i Lluís Mateu.

La calor amenaça el benestar de les granges.

Aclarides per salvar arbres. // Regadius en temps de sequera.

Entrevista a Gemma Puig, meteoròloga.

DOP Garrigues: de lluita unida a conflicte partit.

Caliquenyos a Juneda, una història de supervivència

FOTO: Albert González

EQUIP

SOMRURALS

Consell de redacció:

Francesc Florensa
Albert González
Miquel Andreu
Xavier Franch

Coordinació i dept. comercial:

Francesc Florensa

Redacció:

Albert González
Miquel Andreu
Xavier Franch

Disseny gràfic:

Adrià Martí

Fotografia:

Albert González
Xavi Minguella

Correcció:

Roger Berengué

President:

Emili Farré

Imprimeix:

GRAFIX DIGITAL
Av. Mediterrània, 34 P. I. Golparc
25241 GOLMÉS (Lleida)

Dipòsit legal

L-717-2022

Edita:

Associació Cultural Garriguena
de Comunicacions
C/ Nou, 2 2n · 25400
LES BORGES BLANQUES
Telèfon: 973 14 24 20
somgarrigues@somgarrigues.cat

Amb el suport de:

 ACPC

Associació Catalana
de la Premsa Comarcal

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

2

SOMRURALS · Estiu 2023

SUMARI

VEUS EXPERTES

Escriuen Manel Badia, Elisabet Porta
i Lluís Mateu.

Pàgines

4-9

REPORTATGE

Diversos científics analitzen
les raons de la superpoblació
a Lleida de conills, una espècie
encara amenaçada.

Pàgines

10-16

REPORTATGE

Les onades de calor afecten de
diferent manera els animals i
els ramaders apliquen mesures
cada cop més innovadores.

Pàgines

18-21

PUNT DE VISTA

La sequera ha obligat a fer aclarides prematures
de la fruita, amb la incògnita de com serà la collita.

Pàgines

22-23

REPORTATGE

Les Garrigues compten amb
quatre xarxes de reg, afectades
de diferent manera per la sequera.

Pàgines

24-25

ENTREVISTA

La meteoròloga de Televisió de Catalunya, Gemma
Puig, ens parla de la crisi climàtica.

Pàgines

26-29

REPORTATGE

La DOP Les Garrigues ha
presentat denúncies i avisos
per l'ús del nom de la comarca.
Analitzem la seva història.

Pàgines

31-35

NOTÍCIES

Resum de fets de l'actualitat agroramadera
de la comarca dels últims tres mesos.

Pàgines

37-39

VINTAGE

Juneda ha estat el bressol
del caliquenyó, un producte
clandestí que ha salvat
famílies de la misèria.

Pàgines

41-43

L'enemic a abatre

Els conills estan provocant estralls al camp i pocs en saben les causes. Ni tan sols els científics es posen d'acord per explicar una crisi que segurament és causada per una combinació de factors, alguns dels quals difícils d'entendre i d'assumir.

Més d'un pagès es posarà les mans el cap i, fins i tot, s'empiparà quan llegeixi parts del reportatge que aquí publiquem sobre els conills de muntanya. Frases que afirmen que el conill autòcton és una espècie amenaçada a Europa i que el concepte de plaga no és, per a alguns mediambientalistes, gens objectiu per descriure la realitat actual poden ferir més d'una sensibilitat. Sobretot la d'aquells agricultors que perden regularment bona part dels seus cultius a causa d'una presència excessiva d'aquests rosegadors a les seves terres. Però així com les destrosses que fan aquests animals són una veritat inapel·lable que cal solucionar immediatament, també hem d'atendre les evidències dels experts, que, amb dades contrastades, intenten posar les coses al seu lloc.

El conill no és l'enemic a abatre. El conill sempre ha estat campant a les nostres terres i el conill és, fins i tot, necessari per a l'hàbitat que ens envolta. Parlar del conill com la causa de tots els mals i reivindicar la seva destrucció massiva és una veritat massa parcial i superficial. Cal anar més al fons i analitzar tots els factors que han provocat aquesta situació, que és, cal recordar-ho, molt localitzada (bàsicament a les comarques del pla de Lleida).

La sequera, la intensificació de l'agricultura, la proliferació de canals, vies de tren i carreteres, la millora de l'espècie davant les malalties i epidèmies, la manca de depredadors i de caçadors i

l'alt índex de fertilitat de les conilles són alguns elements que, tots combinats, han resultat un còctel explosiu. Cal atacar (en el sentit més pacífic de la paraula) tots i cadascun d'aquests factors no sols per resoldre el problema, sinó també per afavorir un futur més sostenible i equilibrat. I és que les veritats úniques i els titulars sensacionalistes no lliguen gaire bé amb la bona voluntat de resoldre els conflictes. Un clar exemple el tenim amb la darrera polèmica de multes i denúncies impulsades per la Denominació d'Origen Protegida (DOP) Les Garrigues, una

entitat amb prop de mig segle d'història que vol defensar els interessos dels seus membres, però que a la vegada xoca amb els dels altres. Precisament tots els anys recorreguts per la DOP expliquen amb claredat per què s'ha arribat a aquest punt. Les heme-roteques resulten sovint

una bona via per entendre, comprendre i, finalment, resoldre embolics. És un ideal que no sols costa temps, sinó que demana també un exercici d'empatia. No només comprensió per al sector amb el qual estem més identificats, sinó sobretot per als que no comparteixen les nostres afinitats. Agricultors i ramaders convencionals, petits i grans productors, entitats i administracions, impulsors de les opcions ecologistes o defensors dels animals, científics, periodistes, urbanites i rurals hem d'acabar entenent que l'enemic a abatre sol ser gairebé sempre el denominador comú que els ha de fer anar tots a una.

**Agricultors, científics,
animalistes i rurals
hem d'entendre que
l'enemic els ha d'unir**

El disseny Keyline cap a una nova agricultura: millora del sòl, de collita i de gestió de l'aigua

La solució passa per desenvolupar un sòl fèrtil i biològicament actiu, i en aquest sentit la Línia Clau o Keyline és l'eina més adequada per al seu desenvolupament. Explicat de forma il·lustrativa, en aplicar el Keyline convertim el sòl en una esponja. A mesura que incrementem el percentatge de matèria orgànica al sòl, augmenta la capacitat de retenció d'aigua. Per cada 1% de matèria orgànica que aconseguim incrementar al sòl, aquest és capaç de retenir 15 litres/m² de pluja per període.

Manel Badia

Especialista en disseny Keyline i CEO de Manel Badia, Keyline Farm Design

L'espècie humana abandona l'activitat nòmada quan comença a exercir control sobre l'agricultura i la ramaderia assegurant-se el subministrament d'aliments. La Revolució Agrícola va tenir lloc fa deu mil anys, sent la llavor de l'actual organització de mercats i del capitalisme. En ple segle XXI, la necessitat d'una nova economia és una realitat

cada vegada més plausible. I tal com va ocórrer llavors, novament l'agricultura i la ramaderia estan destinades a jugar un paper primordial, en aquest cas actuant sobre els reptes que suposa el canvi climàtic, la gestió de l'aigua i la lluita contra la desertificació, així

com en la reorientació dels mercats i del sector agrícola i ramader per fer-lo econòmicament rendible. La solució passa per desenvolupar un sòl fèrtil i biològicament actiu, i en aquest sentit la Línia Clau o Keyline és l'eina més adequada per al seu desenvolupament.

Què és la Línia Clau o Keyline?

La Línia Clau o Keyline és la corba de nivell que coincideix amb el Punt Clau. Aquest és el punt d'inflexió on el perfil del vessant passa de còncav a convex. A partir d'aquí es projecta un traçat de corbes, paral·leles o no, a la corba de nivell que neix del Punt Clau. Aquesta agrupa-

ció de corbes respon al patró de flux del disseny Keyline, i, aplicat sobre el terreny, permet retenir l'aigua i distribuir-la de forma homogènia, evitant així que l'aigua flueixi pel pendent a gran velocitat provocant la pèrdua de sòl fèrtil, permetent reduir l'escolament superficial en augmentar el temps d'infiltració de l'aigua al sòl, distribuint-se millor sobre el terreny i evitant l'erosió.

Amb aquests dissenys contribuïm a obtenir un sòl amb una millor estructura i oxigenació, una major capacitat per retenir aigua i terra, així ajudem a incrementar la vegetació enriquint el paisatge i a estabilitzant el clima.

Per desenvolupar el disseny de Línia Clau o Keyline és important comprendre el terreny on ho anem a aplicar. Això implica un estudi de l'ecosistema i de la dinàmica del flux de l'aigua. Per això realitzarem un exhaustiu estudi topogràfic que ens permeti plasmar una radiografia del projecte. A partir d'aquest punt començarem a dissenyar les línies que hauran de permetre'ns recuperar els processos de l'ecosistema.

La Línia Clau o Keyline es pot treballar amb un llaurat superficial vertical, evitant trencar el complex argil·lohúmic i danyar la biologia del sòl, amb l'objectiu de posar en contacte, en els primers centímetres del sòl, vegetació, oxigen, humitat i altres elements vitals que contribuiran a transformar el subsol en un sòl viu que millorarà la producció, la qualitat i aportarà major densitat mineral als aliments. Al mateix temps, ajudarà a fixar una major quantitat de carboni al sòl, desaccelerant el canvi climàtic. El CO₂ a l'atmosfera pot ocasionar problemes, però si el fixem al sòl, el carboni actua com un dipòsit de matèria primera per a la creació de noves

biomolècules potenciant el cicle de la vida: nutrients, microorganismes... Explicat de forma il·lustrativa, en aplicar el Keyline convertim el sòl en una esponja. A mesura que incrementem el percentatge de matèria orgànica al sòl, augmenta la capacitat de retenció d'aigua. Per cada 1% de matèria orgànica que aconseguim incrementar al sòl, aquest és capaç de retenir 15 litres/m² de pluja per període. Això ens ajuda a restaurar els sòls degra-

dat, la qual cosa té lloc en un període de temps sorprenentment ràpid. Tot això ens permet un estalvi energètic notable, una millora del rendiment productiu al mateix temps que blindem els efectes adversos de la sequera i preservem la salut de la planta.

En el desenvolupament del disseny Keyline, hem de tenir en compte la projecció holística de tot el projecte considerant variables socials, ambientals i econòmiques. La nostra implicació i estil de vida relacionat amb el procés i el nostre entorn és fonamental per a l'èxit.

Aplicar el disseny Keyline en una zona concreta com pot ser a la comarca de les Garrigues pot ajudar molt al territori. Ens permet integrar les noves plantacions al paisatge millorant la qualitat i la producció dels cultius. Evitant la pèrdua de sòl fèrtil, inclús incrementar i millorant la terra, estalviant i optimitzant l'aigua de reg en regadiu i assegurant collites en zones de secà. Aquests dissenys ajudaran a preservar

el paisatge de les Garrigues i es poden integrar perfectament amb les parets de pedra seca i elements constructius tradicionals. Cada disseny és singular i donen una valor afegit a la finca i al territori.

Beneficis i resultats de l'aplicació del Keyline

Comptem amb diversos casos d'èxit en disseny Keyline. En diversitat de projectes, cultius com la vinya, oliveres, ametllers, fruiters, cereal i ramaderia extensiva. En diferents climes i diferents ecoregions.

L'aplicació del mètode Keyline aconseguix millorar el sòl any rere any capturant més carboni, sent un disseny durador en el temps que retorna la vida a la terra que ens dona els fruits i permet que aquesta s'autoregeneri. A més, genera importants beneficis econòmics entre els quals es pot destacar estalvi en costos d'aigua mitjançant la millora de la seva gestió i de l'eficiència del reg, i més resiliència en cultius de secà captant aigua de forma natural. La millora de la fertilitat del sòl ens permet tenir menys plagues, disminució de l'ús d'adobs sintètics i fitosanitaris, major rendiment, diversificació de cultius i valorització de la terra. Frena per complet l'erosió i garanteix el nostre futur.

La nova agricultura

Sense cap mena de dubte ja estem immersos en el plantejament de projectes d'agricultura que fins ara ens semblaven alternatius i que són el paradigma de la nova agricultura i d'un nou món, com ja s'està demostrant. En definitiva garantim la nostra activitat, econòmica, ambiental i social en el temps.

En Keyline s'han de valorar aspectes socials, ambientals i econòmics

Les pedregades a Ponent: què en sabem?

L'ADV Terres de Ponent disposa d'una xarxa de 160 granímetres per estudiar i millorar la predicció d'aquests fenòmens meteorològics.

Elisabet Porta

Tècnica ADV Terres de Ponent i enginyera agrícola

Les pedregades i calamarsades són fenòmens freqüents a Catalunya. Es poden produir tot l'any, però el més habitual és que es donin quan fa més calor, és a dir, a finals de primavera, a l'estiu i a principi de tardor, ja que necessiten característiques de convecció. La mida del gra esfèric és el que determina el nom del meteor, i segons el Servei Meteorològic de Catalunya parlem de calamarsa quan és inferior a 0,5 cm, pedra a partir de 0,5 fins a 2 cm i pedra grossa a partir de 2 cm. Aquesta classificació pot variar en altres països o indrets del món. Els efectes produïts per les pedregades poden ser molt negatius, ja que produeixen danys a l'agricultura, als béns materials (cotxes, teulades, etc.) i danys personals.

Una limitació important que tenen les

pedregades a l'hora de ser estudiades és la gran variabilitat espacial i temporal. **Les pedregades són fenòmens d'escala molt local i, en general, es depèn molt de l'observació directa. Tenir una bona base de dades resulta imprescindible per poder estudiar-les.** Al Pla de Lleida fa més de 20 anys que es realitzen campanyes de seguiment i millora de la predicció de les pedregades i calamarsades. L'ADV Terres de Ponent disposa d'una xarxa de granímetres (un granímetre és un instrument metàl·lic amb una placa d'un material similar al *porexpan*), única a Catalunya, que permet obtenir una gran quantitat d'observacions que, en molts casos, no arribaria a ser registrada. Aquesta xarxa està formada per més de 160 granímetres repartits per diferents municipis del Segrià, el Pla d'Urgell, l'Urgell, les Garrigues i la Noguera. **Les plaques dels granímetres que queden impactades després d'una pedregada, són estudiades al laboratori i s'extreuen dades impor-**

tants com són el diàmetre, volum, energia, velocitat de caiguda i massa de totes les pedres que han impactat a cada placa. Aquestes dades són útils per a la investigació i s'han utilitzat en diferents tesis doctorals, estudis i publicacions científiques. Però també s'han emprat en situacions més pràctiques a l'hora d'ajudar pagesos a demostrar alguna pedregada davant les assegurances agràries. Tot i que els radars permeten fer molt bones estimacions, cal disposar d'informació en superfície per acabar d'ajustar-los. Aquests anys, s'ha confirmat la gran variabilitat que presenten les pedregades, ja sigui per l'època de l'any, les zones afectades, l'extensió on s'ha registrat pedra o calamarsa, la mida, l'hora o, fins i tot, el comportament de les tempestes (durades, recorregut, intensitats molt diverses). Tot això, dins el marc donat pel canvi climàtic i les modificacions de les condicions atmosfèriques en què ens trobem fa que calgui continuar analitzant les pedregades per poder millorar les prediccions. **De moment no hi ha evidències científiques que el canvi climàtic augmenti les pedregades.** El que sí que és un fet és que l'any passat es van enregistrar per primer cop a Catalunya pedres de més de 10 cm a la Bisbal d'Empordà. Aquesta campanya 2023 de moment s'està caracteritzant per tenir pedregades molt localitzades que afecten una zona molt concreta. Per exemple, tenim la pedregada del 7 de maig que va afectar la zona d'Albesa, Algerri i Castelló de Farfanya; també tenim la pedregada del 3 de juny que va afectar una zona molt localitzada entre Raïmat i Alcarràs i, per últim, la pedregada del 5 de juny a Alguaire. A més a més, també hem registrat diferents calamarsades dins la zona estudi.

◆ Placa d'un granímetre amb les marques d'una pedregada recent. FOTO: E.P.

L'equilibri
perfecte

Gaudir i
protegir

A la natura, els actes
incívics no hi caben.

Descobreix l'equilibri entre gaudir i
protegir a espaisnaturals.cat

El pistatxo, del desconeixement al boom

El cultiu del festuc a les Garrigues, i a la península, va començar a principis de la dècada dels vuitanta. Torrebesses va ser un dels primers llocs on se'n va plantar.

Lluís Mateu
Gerent de Casa Sant Roc
i pagès

A principis de la dècada dels vuitanta el pistatxo era un cultiu desconegut a les Garrigues i a bona part de la península. Molta gent no coneixia ni tan sols el fruit. Quan els tastaven per primer cop es preguntaven si allò venia d'un arbre, d'un arbust o de qualsevol altre tipus de planta. Ni tan sols a l'hora d'anomenar-lo hi havia un acord. No sabíem si dir-ne pistatxo o festuc. No es trobava informació sobre el cultiu, ni maquinària específica i, al país, no hi havia viviers on anar a comprar arbres. El 1981, a Torrebesses, vam començar una de les primeres –sinó la primera– plantació comercial de pistatxo a la península. La situació actual és ben diferent.

De secà, però millor amb aigua

El pistatxo és un cultiu de climes àrids i secs, per aquest motiu en un principi es va creure amb ell com a alternativa, no substitució, del cultiu de l'olivera i l'ametller de secà a la zona.

Com la immensa majoria dels cultius avui en dia, el pistatxo, tot i que es força rendible amb regs de suport com els que tenim a la zona, amb el temps ens ha demostrat que, tot i ser un arbre molt resistent a la sequera i resta

d'inclemències meteorològiques, perquè sigui un cultiu rendible i altament productiu necessita aigua. Com diu el meu pare, "el pistatxo viu a qualsevol lloc però hem de mirar que pugui viure-hi el pagès també". Tot i aquesta sentència, amb regs de suport entre

1.500 m³ i 3.000 m³, ben gestionats, podem fer del pistatxo un cultiu rendible.

Arriba el boom

El cultiu va anar creixent molt a poc a poc fins fa uns quinze anys, quan es van començar a fer

més plantacions, que finalment han donat lloc al boom dels darrers vuit anys. Actualment, podem parlar d'entre cinquanta i seixanta mil hectàrees de pistatxo cultivades a la península, la majoria de les quals a Castella-la Manxa, però s'està estenent amb força a Andalusia, Extremadura, l'Aragó i Portugal.

Suposo que un cop s'ha vist que és un cultiu rendible i molt segur, ha estat més fàcil que l'interès dels agricultors hagi anat creixent. A més, estem en un moment en què hi ha hagut un fort augment del consum i del cultiu de fruita seca a tot el món i això ens ha portat bons preus i ganes de plantar.

Una de les coses que avui dia tothom sap i que als anys vuitanta i noranta deixava sorpresos molts que s'hi interessaven és que el pistatxo té arbres femella, que són la varietat productiva que ens dona els fruits, i arbres mascles, que són els pol·linitzadors. Les dues varietats es planten barrejades de forma més o menys geomètrica per tenir bones produccions.

◆ FOTO: L.L.M.

Mascles i femelles han de tenir una bona coincidència de floració per tal de fer fruit. Aquesta coincidència depèn del fred que tenim a l'hivern. Els hiverns massa suaus no li són favorables,

a la zona de Lleida la boira ens ajuda molt en aquest sentit. Un cop ha florit, és tot el contrari, requereix estius secs i calorosos. Aquestes dues característiques juntes són un avantatge competitiu, ja que redueix les zones del món on es pot cultivar i, per

tant, les temudes baixades sobtades de preu dels nostres productes, com passa en molts cultius, no són ni tan freqüents ni tan fortes.

És un cultiu lent. Les noves varietats, l'accés a vivers i el reg el fan un arbre molt segur

Lent però segur

Al pistatxo sempre se l'ha titllat de ser un cultiu massa lent, que triga molt a entrar en producció, això ha canviat una mica en els últims anys, sobretot gràcies a noves varietats de portaempelts i la disponibilitat de comprar plantes fàcilment.

L'oportunitat de regar també ha estat molt important ja que hem d'entendre el pistatxo com un fruiter mes. La perla verda com l'anomenen en alguns llocs del món es productiva i rentable només si es gestiona de manera tècnica i cobrint les necessitats del cultiu. El cultiu de seca amb la pluviometria que tenim a la zona es poc rentable o directament no ho es.

Malgrat anar acompanyat amb l'etiqueta de lent, és un cultiu molt segur un cop entra en producció. **A Torrebesses des que vam començar a collir-ne mai hem perdut una collita per culpa d'una gelada. Floreix més tard que la majoria de fruiters i ametllers, i fins i tot un cop florit aguanta temperatures més baixes que aquests. Per tant, tot i tenir una entrada en producció un pèl tardana, ens assegura uns ingressos força constants.** Té una altíssima tolerància a la salinitat, característica que el fa una gran opció per a sòls salins on poquíssims cultius són productius. De cara al futur, si es compleixen les pitjors prediccions sobre la disponibilitat d'aigua i ens hem de veure obligats a regar amb aigües reutilitzades, serà una gran alternativa. Com gairebé tots els fruits secs és molt mecanitzable i requereix poca mà d'obra.

No només grans explotacions, sinó també petits i mitjans agricultors ens hem de plantejar el pistatxo com un cultiu complementari a les nostres explotacions, al costat de l'oliver i sobretot l'ametller amb el qual, per ser tots dos fruita seca, comparteixen tant maquinària com tècniques de treball. Sí que és cert que necessita una mica més de temps, però els cultius de la nostra zona i especialment l'olivera tampoc

● FOTO: L.L.M.

no van ser ràpids. Amb les possibilitats que ens ofereixen els nous regadius i la modernització de l'agricultura, el considero el millor complement als cultius tradicionals de la comarca de cara al futur.

Produir sí, però comercialitzar, també

Avui es troben a faltar més llocs on vendre el producte. Que no se m'entengui malament: el pistatxo té un gran mercat, es ven bé i amb bons preus, però no és un fruit que es vengui tal com el collim de l'arbre. És un fruit sec que es pela amb aigua i que s'ha d'assecar ràpidament un cop collit; quan és sec normalment els petits agricultors venen la collita a un processador que s'encarrega de deixar llest el producte per al consumidor. El procés de pelat i assecat el sol fer l'agricultor de forma fàcil i assequible.

El processat final, on se separen els pistatxos oberts dels tancats i se'n treuen els defectuosos, és un pèl més complicat i les instal·lacions acostumen a ser grans i costoses. I pot ser perquè soc d'aquesta zona amb una gran tradició de cooperativisme, trobo a faltar que petits i mitjans productors creïn aquestes associacions per fer tots aquests processos de forma conjunta. No és res nou, és el que hem fet sempre amb les olives i les ametlles, que són cultius consolidats i, per tant, gaudeixen d'una forta indústria darrere seu. Hem fet els camps, ara hem de crear la indústria.

◆ Un caçador mostra els cossos de diversos conills després d'una batuda realitzada durant el mes de maig.

La superpoblació de conills, entre la veritat i els rumors

L'alta densitat de conills salvatges en zones de les Garrigues ha provocat greus destrosses als cultius i molta preocupació entre el sector agrícola i l'administració. Malgrat tot, el conill de camp continua sent una espècie amenaçada en un àmbit més general i la seva elevada presència a Ponent es deu a una combinació de factors, com la despoblació rural, la sequera i la intensificació de cultius. Els experts argumenten aquestes raons i desmenteixen alguns tòpics infundats.

ALBERT GONZÁLEZ · Text i fotografia

El conill salvatge està provocant estralls en diversos indrets de la nostra comarca. Si bé les dades de la Generalitat ja són alarmants, les dels pagesos esdevenen esgarrifoses. **El darrer cens oficial és de 123 conills per quilòmetre quadrat al pla de Lleida**, mentre que agricultors de les Garrigues asseguren que a les seves finques l'índex supera el miler. El llindar que fixa l'administració és de cinquanta. Es tracta oficialment d'una crisi.

En algunes finques, la situació està descontrolada. Els rosegadors arrasen amb tota mena de conreus, destrossen els sistemes de reg i foraden el subsol. **El departament d'Acció Climàtica va**

declarar al març l'emergència cinegètica a una norantena d'àrees privades de Ponent repartides per 75 municipis, de les quals una dotzena són de les Garrigues. La declaració d'emergència cinegètica autoritza en aquests llocs la caça excepcional del conill fins

al 30 de setembre. **L'objectiu és assolir la xifra de 300.000 captures a finals de l'estiu.** En cas que els municipis afectats, amb els seus vedats de caça, no puguin fer front als objectius de cap-

tura, és l'administració autonòmica la que assumeix la tasca de forma subsidiària.

Espècie amenaçada

Encara que no ho sembli, **el conill de muntanya és una espècie amenaçada.** És de fet un animal important en l'ecosistema peninsular espanyol, l'única regió del món on coexisteixen les dues subespècies reconegudes (vegeu el desglossament final). Al segle vint, les seves poblacions van patir un brusc declivi a causa, principalment, de la pèrdua i fragmentació de l'hàbitat i de la irrupció de dues malalties víriques: la mixomatosi als anys cinquanta i la malaltia hemorràgica vírica a finals dels vuitanta. El Fons Mundial per a la Natura (WWF) recorda que aquestes no són les úniques causes. **Els canvis d'ús de sòl i l'agricultura intensiva han canviat tant l'estructura del paisatge que han fet desaparèixer els hàbitats de què depèn aquest animal.**

Per tot plegat, la Unió Internacional de Conservació de la Natura (UICN), una autoritat mediambiental d'àmbit mundial formada per centenars de governs i organitzacions civils, va incorporar el conill de muntanya dins la seva Llista Vermella d'Espècies Amenacades el desembre del 2019. La UICN assegura que el conill "és un important enginyer d'ecosistemes i una espècie clau dins de la seva distribució autòctona, que serveix com a presa dominant del linx ibèric, molt amenaçat, i de l'àguila imperial

El cens oficial a Ponent és de 123 conills per km², més del doble del llindar recomanat

◆ Un conill apareix de dins del seu cau als afores d'Arbeca.

espanyola". L'organització adverteix que en els darrers anys, **moltes poblacions de conills**, especialment als hàbitats naturals, **han continuat disminuint (alguns fins i tot han quedat extingits)**, mentre que d'altres, sobretot en paisatges agrícoles intensificats, han augmentat en nombre, fet que ha provocat les queixes dels agricultors pel que fa als danys als cultius.

Un còctel de factors

Segons el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF), el concepte de plaga "és subjectiu". Si bé les xifres de conills són molt altes a la plana de Lleida, els seus experts asseguren que la població en general estava en valors molt baixos fins fa poc (d'aquí l'estatus d'amenaçada per la UICN) i, tot i que en els darrers anys s'està recuperant a Catalunya, no és un augment homogeni arreu. El desembre del

2021, el Cap de Creus va haver de reforçar les seves poblacions de conill amb 130 nous individus, perquè l'espècie és escassa localment i és la base de l'alimentació de moltes espècies carnívores del parc natural, com el duc i l'àguila cuabarrada.

Malgrat tot, els censos de la Generalitat efectuats en diverses zones de Ponent l'any 2022 mostren un increment poblacional del conill del 34% respecte al 2021. Les causes no semblen clares. Joan Real, doctor en Ciències Biològiques i director de l'Institut de la Recerca de la Biodiversitat (IrBio), insisteix que **la causa de la superpoblació de conills "en àrees molt localitzades" del pla de Lleida "és desconeguda" i reconeix que "probablement és fruit de la combinació de diversos factors"**. En tot cas, es necessita més recerca i investigació. Hi ha, però, cinc grans evidències.

Segons el CREAF, la població total de conills estava, fins fa poc, a nivells baixos

1 | MENJAR

Un dels factors que determinen la presència del conill és, òbviament, el menjar. Si el conill disposa de gramínies (cultivades o naturals) ja té garantit el seu aliment preferit. Li aporta nutrients molt bons que li permeten créixer i reproduir-se. La intensificació agrícola, sobretot a causa de l'arribada dels regadius, els ha proporcionat encara més aliment, sobretot cereal. "El que abans eren garrigues, ara són conreus", indica Joan Real, referint-se literalment a la garri-ga, el tradicional matoll de les nostres terres que persisteix tot l'any.

2 | REFUGI

A més del menjar, el segon factor que determina la supervivència del conill és el seu refugi. En general, **el conill autòcton viu en caus. La mida dels grups depèn òbviament de la grandària de la conillera, de la qualitat i l'estructura de l'hàbitat.** La vida en grup permet que es puguin crear i mantenir els caus, diluir l'efecte dels depredadors o, fins i tot, col·laborar en la funció de vigilància. A les zones de muntanya, amb sòls durs i pedregosos, és més difícil construir caus, per això la plana de Lleida, on predomina la terra tova, d'argiles i sorres, resulta molt més idònia. Si a aquest fet se li afegeix l'augment exponenci-

al d'infraestructures (vies de tren, canals de reg, carreteres), s'afavoreix encara més l'aparició de caus de conills. Per construir infraestructures s'han hagut d'aixecar terres que afavoreixen l'acumulació de terra tova i l'aparició de marges. "Estem estalviant als conills la feina natural d'excavar", explica Real. Si a més es construeixen tanques i barreres que no permeten la caça ni l'accés dels depredadors, encara disposen de més protecció. "Amb bon menjar i caus segurs, els estem invitant a la seva plena reproducció", conclou el científic.

3 | IMMUNITAT

Durant aquestes darreres dècades, amb l'augment d'aliment i de refugis en aquestes àrees del pla de Lleida, **el conill ha anat creant resistències als virus gràcies a una reproducció massiva.** L'espècie ha anat creant aquí generacions més capaces de fer front a les malalties. A les zones de muntanya, però, l'evolució ha estat pràcticament oposada.

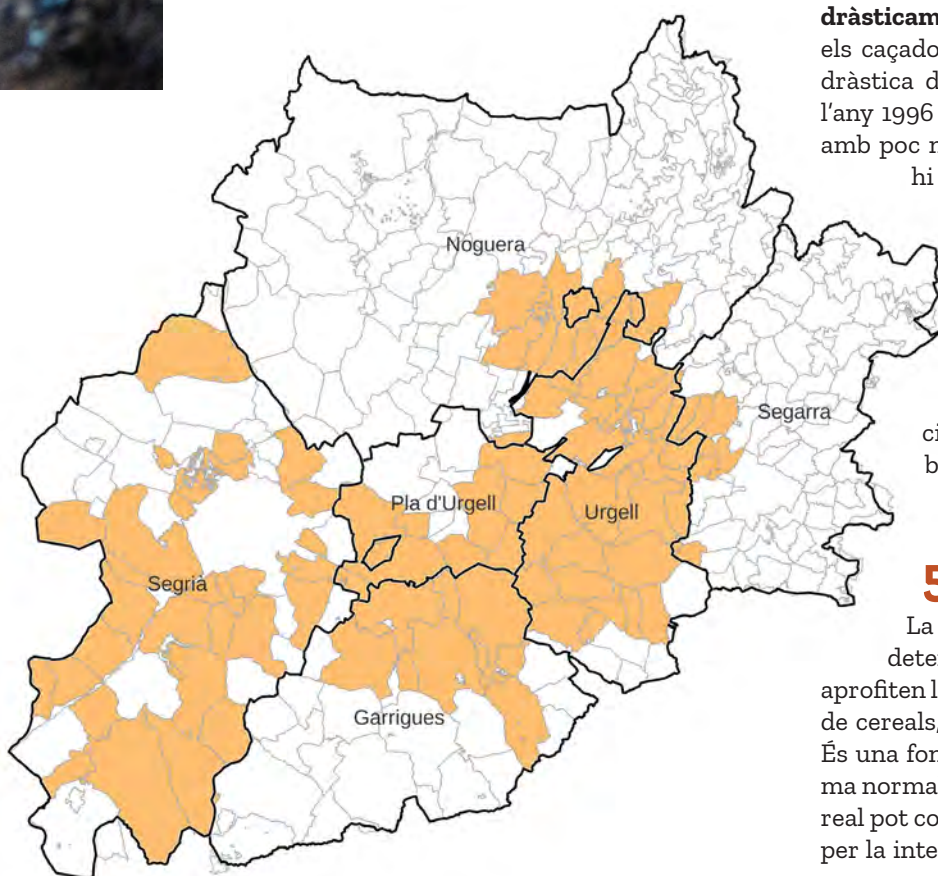
4 | CACERA

Antigament, la majoria de pagesos eren alhora caçadors. Cadascú matava els seus conills i gestionava amb llibertat la seva població. **Amb l'abandonament de les terres i la manca de relleu generacional al sector agrari, s'ha reduït dràsticament la cacera.** A això, li afegim que els caçadors actuals s'enfronten a una baixada dràstica del nombre de llicències (de 104.000 l'any 1996 a tot Catalunya, ara només compten amb poc més de 30.000). Sembla que cada cop hi ha menys interès a participar en les batudes.

Les societats de caçadors insisteixen que la situació actual és causada també pels anys de pandèmia, en què moltes batudes van ser suspeses. "Abans de la Covid, gràcies a una alta pressió cinegètica, vam aconseguir nivells poblacionals acceptables", recorden fonts de la Federació Catalana de Caça.

5 | SEQUERA

La manca d'aigua és un altre factor molt determinant. Històricament, els conills aprofiten l'hivern per rosegar (no tallar) els brots de cereals, quan aquests encara estan creixent. És una font nutritiva molt bona. Si plou de forma normal, no passa res. Gràcies a la pluja, el cereal pot continuar creixent sense quedar afectat per la intervenció del conill. Però **fa més de dos anys que no plou a l'hivern i això fa que el cereal no creixi i el conill se l'acabi menjant tot abans de la collita.**

◆ Àrees declarades en emergència cinegètica per la Generalitat.

Desmuntant rumors

A les raons citades s'hi suma també una sèrie de tòpics que en els darrers temps estan circulant i que la comunitat científica s'avança a desmuntar.

1 | NO HI HA CONILL AUSTRALIÀ

Alguns pagesos denuncien que les habilitats dels conills han augmentat. Adverteixen que tenen més capacitat física, en veure'ls saltant fins a les branques dels arbres, i més intel·ligents pel fet de rosegar tubs i mànegues per accedir a l'aigua. A molts els ha fet pensar que això és fruit d'un alliberament clandestí de conills procedents d'Austràlia, fet que està desmentit tant per l'administració com pels científics, almenys en la seva pràctica generalitzada. **"Els conills autòctons sempre s'han enfilat i han estat capaços de saltar tanques"**, argumenta Joan Real, "i el fet de rosegar canonades és instintiu". En qualsevol cas, el conill que hi ha avui en dia a Austràlia és precisament un descendent de l'europeu, fruit de la colonització del continent oceànic.

2 | NO HI HA MOVIMENTS MIGRATORIS

Per definició, els conills són sedentaris. Bàsicament, tots els animals que hi ha a la plana

són descendents dels que hi havia anys enrere a la mateixa zona. Un altre doctor en Ciències Biològiques, Sergi Herrando, que alhora és coordinador de l'Observatori de la Biodiversitat de Catalunya, manifesta que, com a molt, podríem arribar a parlar "d'una taca d'oli que a poc a poc va desplaçant la població". El mateix Herrando, que també coordina les tasques de seguiment de les diferents espècies animals de l'índex Planeta Viu, ha estat recurrent des del 2010 un mateix itinerari de tres quilòmetres al terme de Castell-dans. Aquesta observació, sempre realitzada a la mateixa hora del dia i en la mateixa època de l'any (a la primavera) l'ha fet concloure que **la població de conill s'ha mantingut relativament estable en els últims deu anys**. Almenys, de forma visible. "Sols hem observat meres oscil·lacions", assegura Herrando.

Un altre expert, també participant del programa Planeta Viu, ha fet la mateixa pràctica en un altre itinerari de Fullella, i els indicadors, a més de constants, són particularment baixos. Allí, a causa de l'augment de la densitat forestal i l'abandonament de terres, la presència visible del conill és molt reduïda.

Un estudi de Planeta Viu afirma que la població de conills és força estable

◆ Múltiples caus en un talús prop d'un camp de cultiu al pla de Lleida. FOTO: Departament d'Acció Climàtica.

◆ Un arbre rosegat per un conill malgrat la protecció amb malles. FOTO: Plataforma Pagesos o Conills.

3 | ELS ALLIBERAMENTS NO AUGMENTEN LA POBLACIÓ

Diversos grups animalistes, com Pacma i Lex Ànima, van denunciar recentment la Generalitat davant fiscalia per autoritzar l'activitat de granges cinegètiques de conills i permetre el seu alliberament massiu en vedats de caça (fet que tant el Govern com la federació de caça desmenteixen). Tant si és veritat com si no, segons Joan Real, l'alliberament d'individus no és un factor determinant per a la superpoblació. Fins i tot, podria esdevenir tot el contrari: "En la meua opinió, **si vols eliminar conills, deixa'n anar més**". Real explica que

el conill és una espècie molt colonial, molt jeràrquica (amb un o dos mascles dominants per grup). L'alliberament d'individus nous (tant per raons cinegètiques com mediambientals) desestructura les jerarquies i, fins i tot, pot arribar a

introduir malalties. "Pot passar de tot", pensa el biòleg.

4 | ELS DEPREDDADORS NO SÓN TAN EFICAÇOS

Els grups mediambientalistes reivindiquen la reintroducció de depredadors per reajustar la població de conill d'una forma natural. Malgrat ser una opció reconeguda per l'administració, la seva eficàcia no és especialment alta. Almenys, a curt termini. **En situacions de baixa abundància de conill, els depredadors poden tenir certa incidència. Però davant la superpoblació en alguns territoris, "ho tenen francament difícil"**.

Els biòlegs expliquen que tant el llop com el linx (dos dels animals recentment reivindicats) no viuen a Lleida des de fa més dos-cents anys. Però no sols això. El llop no ha estat mai depredador directe de conill.

Un altre depredador conegut (i valorat) és la guineu, però la seva població ha disminuït. I n'hi ha més, com les aus rapinyaires (milans, àguiles daurades, aligots, àligues perdigueres).

L'alliberament de nous conills desestructura les jerarquies i pot introduir malalties

Oryctolagus Cuniculus Cuniculus

El conill de muntanya (conegut científicament com el *Oryctolagus cuniculus*) es troba actualment distribuït a bona part del món, però el seu lloc d'origen es concentra a la península Ibèrica. En aquesta regió, el conill té un paper fonamental en els ecosistemes mediterranis tal com els coneixem avui dia. Els científics diuen que durant les glaciacions del Plistocè (fa prop de dos milions d'anys) van quedar aïllats en dos refugis separats. Aquesta situació va provocar l'aparició de dues subespècies a la península: l'*algirus* al sud i la *cuniculus* al nord. Aquesta darrera, una mica més gran que la primera, és la que pobla ara les nostres terres.

En general viuen col·lectivament en caus per tal de col·laborar en la funció de vigilància contra els depredadors i estan organitzats de manera que hi ha un mascle dominant que controla la camada. La seva major activitat es concentra durant els crepuscles (a

primera hora del matí i al vespre).

Alguns estudis demostren que el conill és capaç d'acomodar la dieta en funció de la disponibilitat i tenint en compte la competència amb la resta dels herbívors de la zona on habiten. En general, prefereixen les lleguminoses (alfals, mongeta, cigrò, faves, lleties i soja) i les gramínies (arròs, civada, ordi, blat de moro, blat i festucs, entre altres).

El període reproductiu del conill depèn de la qualitat i abundància de la pastura i, per tant, de la temporada i intensitat de les pluges. En termes generals, la reproducció sol esdevenir entre novembre i juny, encara que hi ha anys en què el període repro-

ductor pot ser molt més llarg. En el millor dels casos, una femella en bon estat pot arribar a tenir sis ventrades i fins a trenta llogigons anuals. Però cal tenir en compte que la taxa de mortalitat de les cries és també molt elevada.

**VIVERS
JAUME
PELEGRÍ**

PLANTER D'OLIVERES

especialitzat en arbequina

25140 ARBECA (Les Garrigues) · Mòb. **619 977 427** · www.viverspelegri.com · viverspelegriarbeca@gmail.com

CUADRAT VALLEY
FINCA AGRÍCOLA

www.cuadratvalley.com

ELIXIR DESPINYOLADA
CUADRAT VALLEY - FINCA AGRÍCOLA

Puntuació
89/100
MILLOR ARBEQUINA

Un altre producte més de les Garrigues

Pol. Ind. Els Castellots,
Les Borges Blanques

WWW.PREFABRICATSPUJOL.COM

La calor amenaça el benestar de les granges

Les onades de calor de l'any passat van ser un avís de què ens espera. Les temperatures sufocants, sobretot de l'estiu, provoquen estrès tèrmic als animals, que, en funció de la seva espècie, tenen conseqüències que afecten tant la seva producció com la pròpia vida.

ALBERT GONZÁLEZ FARRAN · Text i fotos

L'estrès tèrmic és un dels principals reptes a què s'enfronten els ramaders a l'estiu. Les Garrigues s'ha caracteritzat sempre per ser una comarca sufocant durant aquests mesos i **la majoria de granges sempre han disposat de sistemes de ventilació i aïllament més o menys eficaços**. Però les onades de calor dels últims anys, i sobretot les que es van registrar el 2022, han obligat a rearmar encara més les explotacions davant una realitat que s'anirà repetint cada cop amb més assiduitat. **Les mesures que fins ara s'aplicaven de forma excepcional seran una constant**.

Segons el Centre d'Educació sobre Benestar d'Animals de Granja (FAWEC), un organisme

assessor nascut a la Universitat Autònoma de Barcelona, s'explica que la sensació de calor d'un animal no depèn sols de la temperatura ambient, sinó també de la denominada temperatura efectiva. Aquesta resulta de la interacció de diversos factors, especialment la temperatura ambient, la humitat relativa, la ventilació i la radiació solar. **Els efectes de l'estrès tèrmic depenen de l'espècie animal, de la seva raça, el nivell de producció, la quantitat i la qualitat de l'aliment, l'estat de salut i la hidratació de l'animal.**

Vegem els principals escenaris:

Pollastres que boquegen

"Suar com un pollastre" és una frase amb molt poc rigor científic. Les aus no suen. De fet, molt pocs animals tenen la capacitat de refrigerar el cos mitjançant la secreció de líquids i això comporta un important greuge per a la seva salut, sobretot en granges intensives.

Per refrigerar-se, les aus (sobretot els pollastres i les gallines) efectuen el que a Ponent en diuen *jalejar* (o boquejar): respirar amb el bec ben obert per tal de captar el màxim d'aire fresc i rebaixar així la temperatura corporal. Aquesta activitat provoca un crític esgotament que, si s'allarga massa, pot acabar amb una aturada cardiorespiratòria. **En el cas de les gallines ponedores, el perill de mort no és tan elevat com en les cries, però la calor fa que la seva producció d'ous minvi al voltant d'un 10%.**

En funció de l'edat dels pollastres, es necessita una temperatura o una altra. Com més madurs, més fredes. La temperatura mitjana de confort sol estar als 26 o 27 graus, però en l'època de major engreix, el seu ideal és de 23. Per mantenir aquestes temperatures, les granges intensives més convencionals tenen sistemes de ventila-

◆ Panells evaporatius de cel·lulosa per refrigerar una nau de pollastres.

ció i extracció i, les més modernes, nebulització, una via de refrigeració a través d'evaporació de l'aigua. Alguns d'aquests aparells funcionen les 24 hores del dia durant tot l'any.

🍂

Els porcs es refrigeren hiperventilant, amb el perill de sofrir una aturada cardíaca

De mitjana, en una nau amb més de 30.000 pollastres d'engreix, es poden arribar a instal·lar fins a una desena d'extractors. Però l'eficàcia dels seus ventiladors varia en funció de la seva disposició. Una ventilació vertical (de punta a punta de la nau) refreda

molt més que una de lateral, a causa d'un volum més gran d'aire que remou.

En qualsevol cas, els ramaders assumeixen que **els pollastres d'engreix no guanyen tant de pes a l'estiu a causa del seu alt rendiment calòric**. I això és una conseqüència econòmica.

Les truges volen fred i els garrins, calor

Els porcs i les verres tampoc suen. Per refrigerar-se, també hiperventilen, però amb un greu inconvenient: són animals amb uns pulmons i un cor especialment petits. Si la respiració (i el bombeig de sang) és molt accelerat durant un temps massa prolongat, poden sofrir també una

aturada cardíaca. Amb la calor, els porcs solen reduir la seva activitat i molts es queden fins i tot ajaguts i immòbils, fet que els impedeix moure's per remullar-se o alimentar-se.

La temperatura de confort d'aquest animal va de 18 a 25 graus. Com més madur, més defuig de la calor. Un dels moments més delicats que afronten els ramaders és a les paridores. Allí, durant el període de lactància, **han d'habilitar temperatures diferents per a les cries (que nounades busquen una escalfor de fins a 35 graus) i per a les seves mares (que prefereixen que no pugi més de 20 graus)**. Radiadors per als garrins i sistemes de ventilació per a les mares, amb barreres entremig, són un recurs per assolir aquesta complicada dualitat tèrmica. Si les truges tenen calor deixen de menjar i, si deixen de menjar, no produeixen llet. Per tant, els garrins tampoc mengen i emmalalteixen.

Una calor excessiva provoca parts prematurs i avortaments. En altes temperatures, les verres no surten en zel i no s'inseminen. Durant els primers dies de gestació, la calor pot fer que es reabsorbeixin els embrions o que no creixin bé i hi hagi poc pes al naixement.

Per tot plegat, les granges tradicionals o més petites opten per sistemes naturals per reduir la calor: aprofitar ventilacions naturals (com la marinada), orientar les naus de manera que la radi-

◆ Un pollastre de mitjana edat boqueja (obre el bec) per refrigerar el seu cos.

◆ Porcs d'engreix al costat d'una finestra de ventilació.

ació solar afecti menys, generar entorns d'ombra (amb arbres)... Com més modernes i grans són les explotacions, els sistemes de refrigeració esdevenen més sofisticats: ventilacions forçades amb entrades d'aire refrigerat (extractors, coolings, nebulitzadors) i sistemes de polvorització d'aigua. A part, **els ramaders procuren cada cop millorar més els aïllaments, disposar de calefaccions a temperatures adequades (que no siguin excessives) i seleccionar les races de porcs que siguin més tolerants a la calor.** La majoria de mesures que s'apliquen provo-

quen a més un increment de consum d'aigua. En èpoques de sequera, això és un maldecap. Una opció que es planteja és reduir densitats a l'estiu. Però és clar, aleshores tampoc resulta econòmicament viable.

Vaques que esdevenen estufes

La FAWEC insisteix que les conseqüències de la calor són dràstiques en els animals més grossos. Tot i que el sector boví i oví és més resistent que les aus, una vaca d'alta producció presenta també el risc d'estrès tèrmic. Al començament

◆ Finestres que refrigeren mitjançant un sistema de nebulització, intercanvi de temperatura entre l'aigua i l'ambient.

de la lactació són particularment sensibles als efectes de les altes temperatures. La seva elevada producció de llet i l'augment del consum d'aliment fan que aquests animals siguin radiadors vivents. **Quan la temperatura ambient supera els 25°C, les vaques intenten refrigerar-se a través l'evaporació de l'aigua des de la pell i la mucosa respiratòria.**

Les estratègies per combatre la calor inclouen proporcionar ombra als animals, modificar la seva alimentació, optimitzar el consum d'aigua i utilitzar sistemes de ventilació i aspersió hídri-

ca. **Es calcula que la calor generada en els processos de digestió augmenta fins a un 20% la calor basal.** Per això, les opcions recomanades són la reducció de la ingesta d'aliment, sobretot el que té més proteïna, i distribuir les menses preferiblement a primera i última hora del dia. La majoria de ramaders bovins instal·len també ventiladors o protegeixen les teulades amb aïllaments tèrmics, però hi ha una minoria que opta per refrescar les vaques amb banyes diaris mitjançant un sistema d'aspersió amb aigua. Tot s'hi val.

Aclarides per salvar arbres

Tot i les pluges insistents dels mesos de maig i juny, l'aigua del Canal d'Urgell i del Segarra-Garrigues continua (al tancament d'aquesta edició) encara limitada a l'abastiment de les poblacions i a garantir la supervivència dels arbres fruiters. Els embassaments no estan prou plens per a una campanya normal. Per això, els pagesos continuen fent aclarides per evitar que els arbres pateixin més del compte. Els pagesos fan caure la fruita prematura amb aclarides regulars, amb moltes incerteses i una esperança remota que finalment es pugui collir alguna cosa o, fins i tot, que una pedregada permeti cobrar algun pessic de l'assegurança.

◆ FOTO: Albert González.

Regadius en temps de sequera

Les Garrigues disposa de quatre grans vies de reg que han estat afectades directament per la sequera. El Canal d'Urgell i el Segarra-Garrigues sols poden utilitzar l'aigua per abastir la població i salvar els arbres, mentre que el Garrigues Sud i el Segrià Sud han vist reduïda la seva dotació en un 25%. Corren temps difícils per al regadiu.

CANAL D'URGELL

CANAL PRINCIPAL: Arbeca, Puiggròs, les Borges Blanques, Castellldans.
CANAL AUXILIAR: Torregrossa.
4a SÈQUIA: Juneda.

CANAL SEGARRA-GARRIGUES

(En funcionament o en projecció)

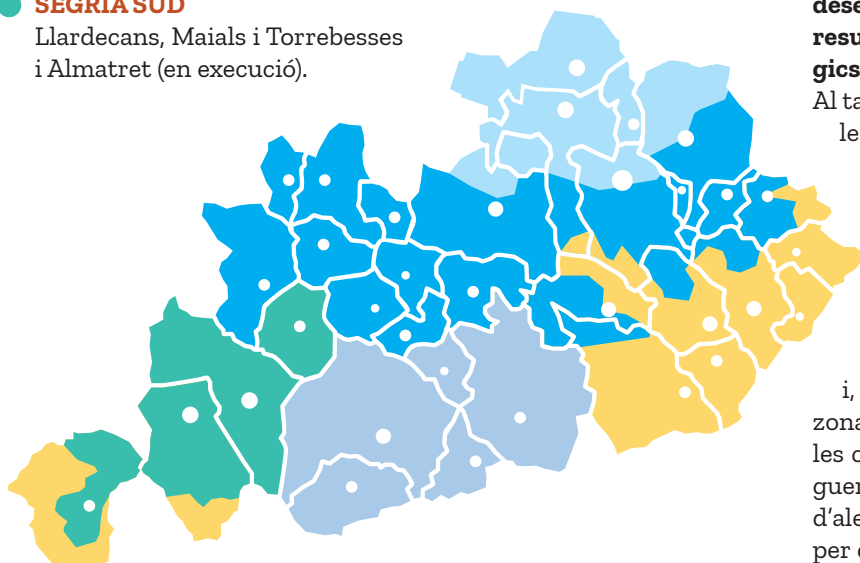
Castellldans, Juneda, el Cogul, Granyena, les Borges Blanques, Sunyer, Aspa, Alfés, Alcanó, Sarroca de Lleida, els Omellons, l'Espluga Calba, Arbeca, la Floresta, l'Albi, Vinaixa i Cervià de les Garrigues, el Soleràs, la Pobla de Cérvoles.

GARRIGUES SUD

Bovera, la Granadella, Juncosa, Bellaguarda, els Torms i Sarroca de Lleida.

SEGRITÀ SUD

Llardecans, Maials i Torrebesses i Almatret (en execució).

ALBERT GONZÁLEZ FARRAN · Redacció

De les més de 60.000 hectàrees de terreny cultivable a tota la comarca de les Garrigues (inclosos els municipis històrics), més d'un terç són de regadiu. Les principals xarxes amb les quals es rega (l'Urgell, el Segarra-Garrigues, el Garrigues-Sud i el Segrià Sud) pertanyen a la gran conca de l'Ebre i, per tant, estan sota la jurisdicció de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (CHE), organisme estatal amb seu a Saragossa. **La planificació hidrològica, l'atorgament de concessions d'aigua i la gestió dels embassaments, entre altres, són competència de la CHE**, que les executa mitjançant el seu pla hidrològic. Amb l'objectiu de coordinar sota un mateix criteri la implantació dels cabals ecològics per al conjunt de Catalunya, **l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) desenvolupa els seus propis estudis i trameta els resultats i la proposta de règim de cabals ecològics a l'organisme espanyol.**

Al tancament d'aquesta edició, la CHE mantenia les mesures restrictives imposades des del mes de maig que regulen el consum agrícola de l'aigua per garantir tant l'abastament d'aigua de boca com la supervivència dels arbres fruiters. Pràcticament, tota la Conca de l'Ebre es troba en un estat de sequera perllongada. La conca del Segre sofreix una situació d'excepcionalitat i, des de fa molts mesos, està qualificada de zona en estat d'emergència. Per la seva part, les conques de la Noguera Ribagorçana i la Noguera Pallaresa, que encara es troben en estat d'alerta, és probable que entrin en emergència per escassetat al llarg de l'estiu. Les precipitacions per als pròxims mesos no so-

len ser mai abundants i la predicció és que, un any més, tinguem un estiu més càlid del normal, incrementant l'evapotranspiració i les necessitats hídriques dels cultius. A la vista d'això, atès que les incerteses són molt altes, **la CHE persisteix en les mesures restrictives** i demana que "s'actui preveient la hipòtesi més desfavorable, és a dir, un estiu sec, càlid i estès fins a l'octubre".

La repercussió més greu d'aquesta política res-

strictiva l'ha sofert el Canal d'Urgell. Es tracta d'un dels equipaments de regadiu més importants de tot Catalunya que, a part de funcionar per un sistema de gravetat (a manta), s'abasteix de dos embassaments sota mínims: Oliana i Rialb. Al tancament d'aquesta edició, ambdós superaven per poc els 100 hectòmetres cúbics d'aigua, insuficients per regar els cultius amb normalitat aquest estiu.

D'acord amb la CHE, els regants del Canal d'Urgell van assumir a l'abril aturar el reg agrícola del seu canal principal. Va ser una decisió històrica en 160 anys d'existència. D'una dotació màxima de 37 metres cúbics per segon, el canal es va reduir a poc més de dos metres cúbics, sols per abastir dipòsits municipals per a l'aigua de boca i fer alguns torns per garantir la supervivència dels arbres. Aquest abastament suposa una assignació per al Canal d'Urgell de fins a 12,5 hectòmetres cúbics per a aquesta campanya, mentre que per al canal Segarra-Garrigues,

que bàsicament abasteix granges i necessita salvar també fruiters, la CHE li ha concedit 2 hectòmetres cúbics, una quantitat que els regants consideren insuficient.

En qualsevol cas, la presidenta de la CHE, María Dolores Pascual, insisteix que **el proveïment a la població a partir dels canals d'Urgell i Segarra-Garrigues "es pot considerar garantit**, encara que es recomana adoptar mesures de conscienciació i estalvi". Per això, el passat abril la seva entitat va comunicar a tots els ajuntaments que valorin l'estat dels seus proveïments i la necessitat de prendre mesures d'estalvi. Però sense especificar-ne cap en concret.

Durant el maig, les mesures restrictives es van estendre a altres xarxes lleidatanes, com el Garrigues Sud i el Segrià Sud. Les dues infraestructures tenen rebaixada la seva dotació un 25 per cent. Són regs de suport, bàsicament per a l'olivera i l'ametller, que sumen unes 16.000 hectàrees. Es proveeixen dels pantans de Flix i Riba-roja. La implantació del regadiu de suport en les seves zones àrides és la garantia de rendibilitat de les explotacions i també la qualitat dels productes que s'hi cultiven.

El sistema de regadiu de suport del Garrigues Sud compleix més de vint-i-cinc anys, amb una zona irrigable de més de 10.000 hectàrees i una dotació de 1.300 hectòmetres cúbics pels termes de Flix, Bovera, la Granadella, Juncosa, Bellguarda, els Torms i Sarroca de Lleida. Per la seva banda, el Segrià Sud rega unes 6.000 hectàrees, amb una dotació de 2.000 hectòmetres cúbics per segon als termes de Llardecans, Maials, Torrebesses, Serós i, amb el projecte d'ampliació, assolirà Almatret aviat.

La predicció és que l'estiu torni a ser més càlid del normal i estès fins al mes d'octubre

◆ El Canal d'Urgell està limitat a abastir sols la població. FOTO: Xavi Minguella

GEMMA PUIG I FELIU

Meteoròloga de Televisió de Catalunya

“Tindrem més anys sense aigua”

Berga, 1976. Llicenciada en Física, va començar la seva carrera professional als Serveis Audiovisuals de Meteorologia, al Canal Méteo, un espai dedicat exclusivament a la meteorologia. Des de l'estiu del 2008, presenta diferents espais del temps a Televisió de Catalunya i Catalunya Ràdio. Fa dos anys, amb la també meteoròloga Mònica Usart, va publicar *Atrapades en el temps*.

Albert González Farran

albert@somgarrigues.cat

[@AlbertGFarran](https://twitter.com/AlbertGFarran)

Albert González - Parlem del canvi climàtic?

Gemma Puig - Ara ja no en diem canvi, sinó emergència climàtica.

A.G. - Què significa?

G.P. - Que som davant una evidència, una realitat. En pocs anys, hem passat de preguntar-nos si teníem canvi climàtic a posar-li un altre nom. Això ja ens informa que no estem davant un canvi previsible, sinó d'una realitat que ja està passant. I més ràpidament del que estava previst.

A.G. - Demostrea-m'ho.

G.P. - Algunes de les projeccions que teníem per a l'any 2050 ja estan passant ara. Sense anar més lluny, l'any passat va ser molt càlid, molt aviat i molt persistent. Algunes de les coses que ens havien de passar en el futur estan ocorrent ara mateix. Sequeres més llargues i, a la vegada, episodis de pluges torrencials. Els climes s'estan tornant

més extrems. Tenim estacions meteorològiques centenàries que corroboren aquesta evolució.

A.G. - A què és degut, exactament?

G.P. - Que al planeta hi viu més gent. Això és una altra evidència. Entre tots els habitants estem fent que el procés s'acceleri.

A.G. - Quin és el futur que es reserva per a pagesos i ramaders?

G.P. - Hauran d'acostumar-se a canviar, s'hauran d'adaptar a la nova realitat. Els pagesos i ramaders hauran d'assumir diferents formes d'emmagatzemar l'aigua, nous cultius... De fet, ja ho estan fent. No cal dir-los res.

A.G. - Hem d'aprendre a viure amb una sequera persistent.

G.P. - A veure... no necessàriament cada any serà com aquest. Un episodi de sequera no es pot vincular, per si sol, al canvi climàtic. De sequeres n'hi ha hagut sempre, iguals o pitjors que la d'ara. Però sí que cada cop els fenòmens són més recurrents. No passarà cada any necessàriament, però sí que

◆ FOTOS: Albert González.

passarà més sovint. Tindrem més anys sense aigua. L'únic que ens queda és mirar d'evitar que això vagi a pitjor.

A.G. - L'Organització Meteorològica Mundial avisa que un altre Niño està per venir. Ens afectarà?

G.P. - Això és un fenomen que afecta les temperatures dels oceans i, sí, també ens acabarà afectant. No directament, però ens provocarà canvis de tendències. De fet, aquestes últimes sequeres en són una conseqüència del darrer cicle. El mar Mediterrani és cada cop més càlid i això també està canviant la nostra meteorologia.

A.G. - Com pot afectar la temperatura del mar en

els canvis de temps?

G.P. - Un Mediterrani més càlid es tradueix en més energia i perturbacions més intenses del normal de cara a la tardor.

A.G. - Els meteoròlegs us sentiu prou valorats?

G.P. - Sí. Els mitjans ens sentim responsables d'informar la població sobre els fenòmens que l'afecten. És la nostra obligació, com a qualsevol mitjà.

A.G. - Hi ha canals de televisió internacionals on és freqüent tallar la programació per informar sobre un fenomen meteorològic alarmant. Això difícilment passa a Catalunya, oi?

G.P. - No és tan estrany. De fet, ja passa.

A.G. - A mi no em consta...

G.P. - És cert que no tallem emissions, ni tampoc en fem especials. Però davant la persistència dels fenòmens extrems i de ràpid pronòstic, sovint informem la població sobre les seves conseqüències. A través del servei meteorològic oficial (Meteocat), s'activen protocols amb Protecció Civil per activar alertes i nosaltres, des dels mitjans, n'informem. I això ja fa anys que és així. Darrerament, fins i tot, s'han aplicat sistemes d'alerta pel mòbil.

A.G. - A països amb grans fenòmens com els Estats Units fa temps que ho fan servir, oi?

— 🍂 —
"Algunes de les coses que ens havien de passar en el futur ja estan ocorrent ara"

G.P. - Allí, la població està acostumada que els avisin. I nosaltres ens hi estem posant ara. Estem avançant a mesura que les coses canvien.

A.G. - De vegades, hi ha alertes que no acaben passant.

G.P. - És probable. Però insisteixo, com a responsables d'un mitjà de comunicació, és la nostra obligació d'informar sobre les previsions que tenim. Si no acaba passant, no ens hem de sentir culpables, ni de bon tros.

A.G. - Em fa la sensació que, ara més que mai, deu resultar més difícil fer previsions acurades...

G.P. - Jo diria el contrari. Ara és més fàcil perquè tenim moltes més eines que fa quinze anys. Les situacions normals són molt més fàcils de preveure.

A.G. - I les situacions més anormals?

G.P. - En situacions de temps extrem, en el nou càsting que en diem, la previsió és molt més complicada i nosaltres som els primers d'aprendre. Són situacions que no es mouen de forma tan concreta i agafen unes dimensions que són difícils de pronosticar. Però s'hi estan posant eines.

A.G. - Quines?

G.P. - Tenim el radar meteorològic, que és una eina que fa més de deu anys no existia i ens mostra on està plovent a temps real. Però a més tenim l'advecció radar, la previsió de cap a on anirà una tempesta severa per poder avisar la regió o comarca prèviament.

A.G. - Una feina més complicada?

G.P. - Cert. També nosaltres hem d'aprendre de fenòmens que abans no existien. Si jo quan estudiava m'haguessis preguntat què era un medicà, un huracà mediterrani, no ho sabia perquè no m'ho van explicar. Aquest tipus de minihuracans no existien abans de l'any 1994.

A.G. - És un reaprendre inacabable.

G.P. - A causa d'aquest escalfament global, estem aprenent de fenòmens que abans no teníem.

A.G. - En aquests temps de sequera, però, he vist múltiples previsions de pluja, a una setmana vista, que no s'han acabat complint.

G.P. - Aquest tipus de situacions han passat sem-

— —
**"Amb l'escalfament,
els meteoròlegs estem
aprenent de fenòmens
que abans no existien"**

pre. Els pronòstics a mitjà i llarg termini no són mai fiables. Aquí li sumes que nosaltres som els primers que desitgem que ploqui. Precipitacions previstes que abans no els donàvem importància, ara sí que són rellevants. Ens agafem a qualsevol possibilitat que aparegui als nostres sistemes. Però insisteixo: un pronòstic a una setmana canvia ara i canviava també abans.

"Sovint no tenim en compte que els pronòstics setmanals no són fiables"

A.G. - Els pronòstics es van reelaborant, doncs?

G.P. - Hi ha molts casos

en què la gent es queda sols amb la previsió que hem donat a una setmana vista i després, a mesura que passen els dies, no té en compte que anem afinant els pronòstics. Això passa molt.

A.G. - M'has dit que els meteoròlegs us sentiu valorats. Però també pressionats?

G.P. - No. Mai he sentit cap pressió. Reconec que les nostres previsions poden arribar a tenir alguna afectació, sobretot en el sector turístic, però una pressió directa, jo personalment no l'he viscuda mai. Si després d'una previsió desencertada el sector s'arriba a queixar, sempre responem que és un pronòstic. I això no canvia la forma que tenim de treballar. I no ho ha de fer.

A.G. - Com és aquesta forma de treballar?

G.P. - Nosaltres treballem a partir d'uns models meteorològics i diem el que ens ensenyen, en combinació amb la nostra decisió última.

A.G. - O sigui, que al final us heu de mullar.

G.P. - De models meteorològics n'hi ha molts i amb tanta informació t'has d'acabar definint. Però a més cal tenir en compte que nosaltres no podem concretar geogràficament el que passarà a tot arreu. Tenim uns pocs minuts d'espai televisiu per explicar el temps a tot Catalunya i no podem preveure-ho absolutament tot.

A.G. - Com a científics, us sentiu escoltats per la classe política?

G.P. - Crec que sí. Tant els polítics com la societat catalana s'ho prenen tot seriosament quan les coses passen.

A.G. - Què vols dir?

G.P. - Quan fa molta calor a l'estiu, tothom agafa molta consciència que el canvi climàtic és una realitat. Igualment, quan no plou i tenim una sequera extrema.

A.G. - Què diries als negacionistes?

G.P. - Tant si ets negacionista com si no, has d'assumir que els fenòmens extrems estan passant. Sequeres, pluges molt intenses, pedregades, riu-

des, temperatures extremes... Si no ho vols assignar al canvi climàtic, assigna-ho al que vulguis. Però és una evidència i, per tant, s'ha d'actuar.

A.G. - Quines coses s'han de fer?

G.P. - Si no tenim aigua, hem d'assegurar-nos que la gent pugui obrir encara l'aixeta. A la sequera del 2008 vam començar a fer dessaladores. Ara hem fet un pas més i estem regenerant l'aigua. I d'aquí a uns anys tornarà a passar i encara serem més persones bevent...

A.G. - Però no s'actua amb previsió...

G.P. - De tot se n'aprèn i, en el fons, ens estem adaptant per al futur. Tot el que hem anat fent en anteriors sequeres ja està funcionant i han aconseguit endarrerir els estats d'emergència i excepcionalitat. Si d'aquí a quatre anys ve una sequera encara més extrema, ja tindrem feina feta. I això és positiu.

A.G. - Tens fills?

G.P. - Dos.

A.G. - Una persona com tu, amb la informació que maneges cada dia i les evidències d'on ens estem abocant, no et provoca vertigen el futur de les noves generacions?

G.P. - Tinc esperances.

A.G. - En quin sentit?

G.P. - Les noves generacions són diferents. És a dir, nosaltres hem anat aprenent amb aquesta situació. Elles hi han nascut. Tenen una tasca molt important de buscar tecnologia i maneres de viure diferents en aquest planeta. Això no vol dir que no hi puguem viure. No soc catastrofista.

A.G. - Quines seran aquestes maneres diferents de viure?

G.P. - Hem de reduir. Això és el primer que hem de fer, tant ara nosaltres com les futures generacions. Però també caldrà adaptar-nos. Som aquí per arreglar-ho, mitigar-ho i adaptar-nos-hi.

A.G. - Quin lloc ocupen els serveis meteorològics catalans en el context mundial?

G.P. - Aquí sempre hi ha hagut afició per la meteorologia. Tenim càmeres funcionant sempre en directe i moltíssims observatoris meteorològics. Cada dia rebem centenars de fotografies per diferents canals. Suposo que per la nostra geografia i per l'enorme activitat agrícola, ramadera i pesquera que es dona dins un terreny tan limitat, som pioners en moltes coses.

A.G. - Com en què?

G.P. - Per exemple, nosaltres a Televisió de Catalunya tenim un model meteorològic propi i els pronòstics que fem són només nostres. Molt poques televisions en tenen.

Som pagesos i ramaders COM TU

ASAJA - ASSOCIACIÓ D'EMPRESARIS AGRARIS DE LLEIDA

Enric Pubill, 18 altell 1^a · 25005 Lleida
Tel. 973 234 326 · 619 964 785 - Fax. 973 231 015
www.aeall.net · agraris@aeall.net

OFICINA A LES GARRIGUES · Nou, 3 · 25178 Bovera

Serveis de l'entitat

- Assessorament tècnic i jurídic
- Tramitació de la P.A.C
- Plans de millora
- Incorporació de joves agricultors
- Adecuació de joves a la nova normativa
- Cursos de formació gratuïts (Manipulador fitosanitari, ecocondicionalitat i bones pràctiques agràries, riscos laborals...)
- Assegurances agràries
- Gestió de temporers
- Possibilitat de participar a les taules sectorials
- Revista mensual amb tota l'actualitat del sector agrícola-ramader

OROCAMPO AGRÍCOLA S.L.

**Sistemes de reg · Regs d'espais verds
Impermeabilitzacions**

C. Sant Pere Clavé, 45 · 25340 VERDÚ
Tel. 636 271 200 – 636 551 330
www.orocampoagricola.com

El teu especialista en solucions energètiques

SOLENVER

Soluciones energéticas

Energia solar
fotovoltàica

Cooling
solar

Eficiència
energètica

Pol. Industrial Les Comes,
C/ Marinada 37
25123 Torrefarrera (LLEIDA)

973 788 888
680 188 690
600 468 402

www.solenver.com
admin@solenver.com

DOP Garrigues: de lluita unida a conflicte partit

La Denominació d'Origen Protegida les Garrigues ha estat darrerament notícia pels avisos i denúncies contra productors d'oli que utilitzen el nom de la comarca sense ser-ne membres. Algunes han acabat amb multes de 4.000 euros. La DOP d'oli més antiga de l'estat espanyol i amb seu a Lleida arrossega les conseqüències d'una escissió que va provocar (fa més de vint anys) una fugida de cooperatives.

ALBERT GONZÁLEZ · Redacció

L'arbequí **Màrius Pons** (1917-2013), conegut per la seva afiliació comunista i, sobretot, per la seva contribució al sector cooperatiu oliverer, va convertir-se el 1970 en el gerent de la secció d'olis de la Unió Territorial de Cooperatives (UTECO), un organisme controlat pel règim franquista. Malgrat el descontentament entre les files del PSUC, Pons va encetar uns anys en què la seva principal missió era vendre (i defensar) l'oli català al mercat europeu, sobretot italià i francès. **Va convèncer les cooperatives que li concedis- sin tota la seva producció per vendre-la al millor preu, per després repartir els beneficis per igual entre els productors.**

Però a partir del 1973 va esclatar una crisi. El mercat va quedar castigat pels aranzels dels governs estrangers i el govern espanyol va tallar les exportacions per cobrir la demanda interna, deixant incomplets

nombrosos contractes signats amb els clients europeus. Els pagesos de Lleida estaven cada cop més enutjats i el règim de Franco va ordenar a Pons posar-hi ordre. Però la cosa va anar a més amb manifestacions incloses. **Pons va viatjar**

finalment a Madrid per entrevistar-se amb membres del govern de Franco i defensar allí la veu dels pagesos de les Garrigues, que exigien vendre més enllà de la frontera. Enmig d'una

discussió molt tensa, el ministre d'Agricultura va increpar Pons preguntant-li:

- A veure, tu quina solució hi veus?
- Crear una denominació d'origen per als olis de la zona de les Borges.

Els orígens clandestins

La resposta de Màrius Pons, transcrita literalment del llibre autobiogràfic *El Joan de Cal Cançons* (2003), va ser la llavor de la primera Denominació d'Origen Protegida (DOP) del sector oli de tot l'estat espanyol. Era una reivindicació que els productors portaven fent des de feia anys, però va ser la reunió de Pons a Madrid la que ho

— —
“La DOP va néixer de la necessitat d'exportar davant la política autàrquica de Franco”

◆ Màrius Pons, l'any 2000. FOTO: A.González

LA MAÑANA

AL SERVEI DE LA TERRA FERMA

LERIDA. Jueves, 30 de octubre de 1975 — 8 Ptas.

DIRECTOR: EMILIO REY

Redacción - Administración y Talleres. - San Anastasio, 19. — Teléf.: 23 45 40 (Tres líneas)

CONCEDIDA
DENOMINACION DE
ORIGEN ACEITE
BORJAS BLANCAS

PAGINA 9

◆ Fragment d'una portada de diari on s'anunciava la creació de la DOP.

va detonar. La DOP semblava la millor opció per salvar-se de la política autàrquica espanyola. Pons va convocar els presidents de les cooperatives de les Garrigues i de l'Urgell per començar a posar fil a l'agulla. **Les primeres reunions entre productors van tenir lloc a la cooperativa del Soleràs.** Eren temps en què el dret de reunió estava molt restringit i controlat pels delegats sindicals del règim. Ho havien de fer d'amagat. De vegades, a les nits. D'altres, fins i tot en diumenges, a hora de missa.

D'oli Borjas Blancas a Garrigues

La sol·licitud per crear la DOP es va presentar a Madrid a principis del 1975. En aquell moment, s'utilitzava la denominació d'olis Borjas, en clara referència a les Borges Blanques i a la seva àrea d'influència olivarera (les comarques de les Garrigues, l'Urgell i el Segrià). La pressió per aprovar aquella petició era elevada, perquè persistia la problemàtica per exportar. Constituir una DOP a la comarca era l'opció més viable per aturar les especulacions amb altres olis.

Finalment, **el 28 d'octubre del 1975 es va publicar l'ordre ministerial que reconeixia la DOP Borjas Blancas.** Es va anunciar la creació d'un

consell regulador provisional que redactaria els primers estatuts.

Ramon Serentill, exalcalde i expresident de la cooperativa dels Torms, va ser un dels que hi van participar directament. Recorda que es van acabar reunint fins a una vintena de vegades per

elaborar aquell primer reglament. Màrius Pons, que formava part d'aquell consell, va proposar aplicar els estatuts de la DOP del vi d'Alella. Així ho afirma la historiadora Teresa Ibars al seu tre-

ball sobre Màrius Pons (*Un cooperativista comunista i controvertit*, 2015) i ho confirma Serentill: "Van estar molts mesos polint aquells estatuts del vi per adaptar-los a la realitat de l'oli".

Finalment, el reglament va aprovar-se el maig del 1977 i delimitava la zona DOP als següents municipis productors de les varietats arbequina i verdiell: l'Albagés, Albi, Alcanó, Alfés, Almatret, Arbeca, Aspa, Aitona, Belianes, Bovera, les Borges Blanques, Castellans, Cervià, Ciutadilla, el Cogul, l'Espluga Calba, la Floresta, Fullella, la Granadella, Granyena de les Garrigues, Guimerà, Juncosa, Juneda, Llardecans, Maldà, Maials,

Els primers estatuts de l'entitat van ser una adaptació dels de la DOP del vi d'Alella

◆ Els primers presidents (d'esquerra a dreta): Ramon Flix (1983-1993), Joan Segura (1993-2016) i Pere Bofias (1977-1983). FOTO: DOP.

Nalec, els Omellons, els Omells de na Gaia, el Soleràs, Sunyer, els Torms, Torrebesses, Vallbona de les Monges, Verdú, el Vilosell i Vinaixa. S'havia acabat exclouent Tàrrega, que inicialment havia demanat formar-ne part. Segons els estatuts, el consell regulador era l'en-

carregat de vetllar pels drets dels productors membres de la DOP i, sobretot, de vigilar els que no ho eren. El consell podia denunciar davant l'Institut Nacional de Denominacions d'Origen qualsevol moviment il·lícit d'oli no protegit. Entre les sancions, **es contemplaven multes de 10.000 pessetes per la utilització de paraules, marques i expressions dels noms protegits per la DOP o que poguessin causar confusió sobre la naturalesa o l'origen de l'oli.** Però durant els primers anys, la DOP no presentava gaire activitat. El consell regulador encara era provisional i no s'acabaria fent definitiu fins al 1983, quan es va reunir per primer cop a la Granadella sota la presidència de Ramon Flix, que aleshores presidia la cooperativa d'aquest poble. Durant aquest procés, va esclatar un primer conflicte. **El terme Borjas va entrar en disputa amb el de l'empresa targarina Olis Borges, que tenia patentat el seu nom molt temps abans.** Algunes cooperatives van iniciar una campanya que reclamava un canvi del nom de la DOP per evitar confusions. A molts els va costar, perquè entenien que el municipi de les Borges era tradicionalment el centre de producció, emmagatzematge i comercialització de l'oli, no sols de les Garrigues, sinó també de la Baixa Segarra, l'Urgell, el Segrià i el Baix Segre. Bona part de la DOP considerava que el terme Borjas era "mundialment conegut" i temia que l'ús de la paraula "Garrigues", que començava a plantejar-se com l'alternativa, no fos prou valorada pels compradors estrangers. El canvi de nom s'acabaria fent efectiu l'agost del 1993.

Degoteig d'escissions

Als anys vuitanta, la DOP comptava amb més de trenta cooperatives inscrites. Però aviat van esclatar fortes divisions entre els membres.

El primer gran detonant va ser la dimissió del president Ramon Flix l'any 1993. "Estava molt cansat de tanta pressió", recorda Ramon Serentill. Al seu lloc, s'hi va posar Joan Segura, de Maials, en un procés que alguns consideren turbulent. Salvador Tarragona, exportaveu del sector de l'oli del sindicat Unió de Pagesos, recorda que el relleu de Segura va ser "una imposició de la Generalitat i de l'entorn polític de Convergència". De fet, Tarragona menciona que el candidat preferit per les cooperatives era Josep Iglesias, l'aleshores president de la de l'Albagés. Però el conseller d'Agricultura, Francesc Xavier Marimon, va acabar escollint Segura. "Es va fer amo de la DOP", lamenta Serentill. El mateix Joan Segura mira d'esvair qualsevol recel recordant que, després d'aquell polèmic nomenament, "vaig guanyar totes les eleccions següents". De fet, va acabar ocupant la presidència durant 23 anys ininterromputs.

Els noranta van ser tan turbulents que van acabar precipitant la desfeta: vuit cooperatives (Bellaguarda, Bovera, Castelldans, la Granadella, els Torms, Llardecans, Aspa i Massalcoreig) pre-

sentarien la renúncia a continuar formant part de la DOP, juntament amb Agrolés, una cooperativa de segon grau de les Borges (ja extinta). Una de les causes més importants de les baixes va ser el desacord amb els preus mínims que imposava el consell regulador. Es tracta d'una política recollida als estatuts del 1977 que, fins i tot, es va mantenir a la proposta de nova reglamentació del 2002. L'aleshores conseller Josep Grau ja va advertir que es tractava d'una "conducta expressament prohibida pel dret comunitari i contrària als principis de la lliure competència" i considerava que aquest punt dels estatuts el calia "considerar derogat". De fet, **les cooperatives que s'havien escindit de la DOP van fer reiterats intents de negociació amb el consell regulador i, entre les seves condicions per reincorporar-se, hi havia que els preus mínims fossin sols orientatius** (no obligatoris). A més, demanaven que no s'aproveïssin més ampliacions de la zona DOP (com es va fer el 2004 amb l'afegiment de la Granja d'Escarp, Torres de Segre i Alcarràs), que el president tin-

---

Cooperatives eixides volien aturar els preus mínims i limitar els mandats del president

◆ Sacs de collita d'olives a Cervià als anys cinquanta. FOTO: Cooperativa de Cervià de les Garrigues.

◆ Reunió del conseller Josep Grau amb membres del consell regulador fa vint anys. FOTO: DOP.

gués un límit de dos mandats consecutius i, sobretot, volien "acabar amb la persecució de les cooperatives fora de la DOP per temes d'etiquetatge". **Mai es va arribar a un acord, ni tan sols amb la intermediació dels diferents consellers de la Generalitat.** "Per canviar els estatuts, havíem de ser membres de la DOP, però no volíem reincorporar-nos amb aquells estatuts", justifica el mateix Ramon Serentill.

En qualsevol cas, Joan Segura va plegar com a president el 2015. El va substituir la seva mà dreta, Enric Dalmau, de Cervià, que ja portava dues dècades al consell regulador.

El darrer reglament de la DOP, vigent des de juliol del 2011, ja no inclou cap competència en matèria de fixació de preus, però continua imposant els criteris de defensa (i denúncia) contra l'ús indegut de termes protegits per part dels productors no adscrits. Aquest reglament estipula que **"no es poden emprar els noms protegits [entre aquests, les Garrigues] en els productes sense dret a protecció, encara que aquests noms siguin traduïts a altres llengües** o precedits d'expressions com *tipus, estil, gust, imitació, o altres com manipulats, produït, envasat a, elaborat a*". Les sancions que contempla la llei de qualitat agroalimentària (2003) per a aquest tipus d'infraccions van de 4.001 a 150.000 euros.

La darrera multa se la va emportar el mes de març el molí Olicatessen dels Torms, però durant aquest any cooperatives

com les de Bellaguarda, Bovera i Castellans han rebut també avisos per retirar el terme "Garrigues" d'alguns dels seus productes i publicacions. Davant l'allau de crítiques, la Genera-

litat ha organitzat una taula de negociació entre la DOP, que representa actualment 21 productors, i la resta que no en són membres (prop de quaranta), tots ubicats a les Garrigues.

"Nosaltres sols complim amb l'obligació de defensar la nostra marca, tal com ens imposa la normativa europea", argumenta l'actual president de la DOP Garrigues, Enric Dalmau. Recorda que **cada any, l'organització inverteix més de 200.000 euros en la promoció de la marca Garrigues.** "No volem permetre que altres s'aprofitin de l'esforç econòmic dels nostres membres", afegeix. En qualsevol cas, Dalmau insisteix que abans de notificar irregularitats a la Generalitat, "sempre avisem reiteradament els infractors perquè rectifiquin".

De la Granadella a Lleida capital

Tot i l'escissió dels noranta, la DOP Garrigues va continuar reunint-se temporalment a la Granadella. Les oficines eren precisament a les dependències de la cooperativa i, posteriorment, es van traslladar a l'edifici de l'ajuntament. Segons recorda Joan Segura, **la DOP va demanar una ampliació de les instal·lacions i a la Granadella no semblava possible.** A més, Segura reconeix que "no ens podíem quedar allí perquè la seva cooperativa havia decidit sortir de la DOP i no tenia gaire sentit". Finalment, el consell regulador va acabar acceptant l'ofertament de la Diputació de Lleida, d'una oficina a l'edifici de la Caparrella, a la capital del Segrià. Aquesta ubicació no ha estat exempta de crítiques. "Sempre ens han volgut polititzar", lamenta Segura, que recorda que a la DOP hi ha cooperatives tant de les Garrigues, com de l'Urgell i del Segrià. "Es podia haver posat la seu fins i tot a Tàrrrega", conclou.

"La DOP és un segell amb un valor brutal", defensa Joan Segura, "però és, a més, l'únic organisme que encara ens queda per unir-nos".

Quan la Cooperativa de la Granadella va sortir de la DOP, la seu va traslladar-se a Lleida

gap COOPERATIVA
Al servei del territori

GESTIÓ AGRORAMADERA DE PONENT

Estimem la pagesia

Treballem per les persones

Ramaders i ramaderes compromesos amb el territori

som

persones - territori
ramaders - origen
arrels - Garrigues
responsabilitat
llavor - pagesos
coratge - passió
vida - innovació
impuls econòmic

**EXCAVACIONS
MONTAGUT**

SOM ESFORÇ, DEDICACIÓ I PASSIÓ

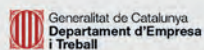
696 963 490 | 696 963 489
montagut@excavacionsmontagut.com

Espais Coworking a les Garrigues

Treballa al coworking, no et quedis a casa

Informa-te'n al **973 14 26 58**

CEI a les Borges Blanques

LO CUB a Juneda

Viver d'empreses a la Granadella

NOTÍCIES

INFRAESTRUCTURES

La Sindicatura de Comptes calcula un sobrecost del 16% en la construcció del canal Segarra–Garrigues

► Presa de l'Albagés, part del projecte del canal.

FOTO: Subdelegació del Govern espanyol.

Lleida

La Sindicatura de Comptes estima un sobrecost "significatiu" de 294,6 milions d'euros en la construcció del canal Segarra-Garrigues amb una previsió total de l'obra de 2.076,81 milions d'euros. Suposa un 16,5% més respecte als 1.782,21 milions prevists inicialment. Així ho recull un uniforme de l'òrgan fiscalitzador que també evidencia desviacions, a més del vessant econòmic, en el temporal (demora en l'execució), i d'ús (superfície que pot ser regada i en reg inferior al previst). L'informe assenjala que cal més rigor en les fases de preparació i adjudicació dels contractes i recomana a la Generalitat que faci una previsió més realista dels terminis i costos d'execució per a la finalització total del projecte hidràulic.

El projecte del Canal Segarra-Garrigues va néixer amb la finalitat de transformar a regadiu 70.150 hectàrees de terres de secà del marge esquerre del riu Segre de les comarques de Ponent. Aquesta xifra, però, va quedar reduïda a 64.995 ha el 2022 i d'aquestes, la superfície que pot ser regada i en reg fa un any era, respectivament, de 21.896 ha i 11.647 ha, xifres inferiors a la previsió inicial, segons detalla la Sindicatura de Comptes.

L'òrgan també posa en relleu que els usuaris del canal no els han facilitat cap pla relatiu al finançament i rescabament a la Generalitat del cost total de les obres de la xarxa de regulació i transport, ni de l'impacte pressupostari, economicofinancer i patrimonial de l'operació.

ACCIÓ RURAL

El Govern aprova la Programació de Desenvolupament Rural per al període 2023–2027

Barcelona

El Govern de la Generalitat va aprovar al maig la Programació de Desenvolupament Rural, un dels principals instruments a través del qual s'organitza la política territorial i de foment al món rural. La nova programació, iniciada aquest 2023 i fins al 2027, està formada pel Pla Estratègic de la Política Agrària Comuna (PEPAC), que disposa d'un import total de 687,8 milions d'euros. El nou període de la PAC es construeix al voltant d'objectius com garantir uns ingressos justos als agricultors, augmentar la competitivitat, impulsar accions pel canvi climàtic, la preservació del medi ambient, els paisatges i la biodiversitat, suport a la renovació generacional i la protecció de la qualitat dels aliments i la salut.

DESPOBLACIÓ

El Congrés de Repoblament demana més perspectiva de gènere i una agricultura sostenible

Lleida

El Primer Congrés Català de Repoblament va publicar recentment les primeres conclusions de les dues sessions de treball celebrades a Lleida els dies 30 i 31 de març. Entre totes aquestes, destaquen bàsicament les de garantir la continuïtat de l'espai de treball iniciat per aquest congrés, potenciar la perspectiva de gènere i el paper de la dona, així com també les activitats agràries sostenibles i de proximitat com a estratègia clau per al manteniment de la població rural. Els participants també van fer una crida per mantenir un teixit empresarial resilient i promoure la innovació en les fórmules de prestació dels serveis públics per garantir l'equitat de tota la ciutadania.

NOTÍCIES

SEQUERA

Ajuts per comprar farratges i aigua per als ramats durant els mesos d'estiu

Barcelona

La Generalitat va aprovar al maig un paquet d'ajudes que sumen 10 milions d'euros per a la compra de farratges per als ramaders de boví, oví, cabrum i equí, i la possibilitat de disposar de cubes d'aigua en casos excepcionals per a les explotacions que no en poden disposar. L'objectiu és cobrir les despeses que generarà el fet que els animals no puguin pasturar per la sequera durant els pròxims tres mesos d'estiu. En concret, Acció Climàtica donarà un ajut de 60 euros per cada unitat de bestiar de boví de carn extensiu i d'equí, 15 euros per oví i cabrum de carn extensius; i 75 euros per cada cap de boví de llet, i 15 pel cabrum de lleter. Els productors de mel rebran 10 euros/arna i les granges un total de 5 euros per conill.

RECURSOS

Els bombers de la Granadella incorporen l'esperat segon camió d'aigua

La Granadella

El parc de bombers voluntaris de la Granadella disposa ja d'un nou camió amb bomba d'aigua que se suma al que actualment tenien i els permetrà respondre a serveis simultanis. El camió procedeix del parc de bombers voluntaris d'Oliana i és del 2005.

El nou vehicle, que és de tipus bomba forestal pesada, té més capacitat d'aigua que el que actualment tenien els voluntaris de la Granadella, i està pensat per a incendis forestals.

Els voluntaris feia anys que reclamaven aquest segon camió d'aigua, i el 2021 els ajuntaments de les Garrigues Altes també havien pressionat per aconseguir-lo, amb l'argument de cobrir millor la gestió d'incendis de tota la regió.

SUCCESSOS

Sabotegen amb líquid inflamable el polèmic canó sònic entre Llardecans i Torrebesses

Llardecans

El canó sònic antipedregades que hi ha en una finca agrícola pròxima a la carretera C-12, entre les poblacions de Llardecans i Torrebesses, va aparèixer mal·lès a finals del mes de maig. Segons diverses fonts, hauria estat atacat amb líquid inflamable. Aquest canó, únic a la comarca, el va instal·lar l'empresa fruitera propietària de la finca, originària de Fraga, el juliol del 2021, com a mesura antipedregades. Des de llavors, però, molts veïns asseguren que desfà les nuvolades i allunya la pluja. El director d'operacions de Spag, empresa instal·ladora del canó, va comprometre's a instar el propietari a insonoritzar l'aparell, tot i que la llei no l'hi obliga, i que l'empresa en revisaria el funcionament.

Premi EXCELLÈNCIA

Premis excel·lència FIGAN 2023 a la categoria avícola

NEW FARMS
LA QUALITAT, LA NOSTRA PRIORITAT

FIGAN 2023
PREMI EXCELLÈNCIA

L'explotació de gallines reproductores "Granja Finet"

NOTÍCIES

PROTESTES

Manifestació pagesa a Barcelona pel tancament dels canals de regadiu i per una “solució de país”

► Manifestants a la plaça Sant Jaume. FOTO: ACN

Barcelona

Centenars de pagesos afectats pel tancament del Canal d'Urgell i del Segarra-Garrigues es van manifestar el passat 24 de maig a Barcelona en resposta a les restriccions per combatre la sequera. Els mobilitzats, que van ser rebuts pel president del Govern, Pere Aragonès, i per la consellera d'Acció Climàtica, Teresa Jordà, van exigir ajuts immediats i una millor gestió de l'aigua a les administracions davant la crisi de la sequera i una “solució de país” per evitar una “mort anunciada”. Jaume Perera, el portaveu de la plataforma Gran Urgell, va recordar que la manca d'aigua “no és només un problema del sector agrícola”, sinó que implica també els ciutadans o les indústries.

Perera va insistir que si Catalunya arriba al pitjor dels escenaris de la sequera i desapareix bona part del sector agrícola, el país perdreà sobirania alimentària. “Dependrem dels aliments que vinguin de fora, les multinacionals arribaran i adquiriran les nostres finques, plantaran el que voldran i marcaran els preus que els doni la gana, i ho notareu al súper, quan vulgueu una barra de pa o un quilo de fruita”, va avisar el portaveu.

Els pagesos, convocats per la Plataforma Manifest del Gran Urgell, van sortir de Golmés en caravana i un cop arribats a Barcelona van fer una primera parada a la plaça Sant Jaume, on s'ubica la seu del Govern. Posteriorment, van traslladar-se a la seu de la Comissió Europea, al passeig de Gràcia.

CULTURA

Torrebeesses i la Granadella tornen a acollir el curs d'estiu sobre la tècnica de la pedra seca

Torrebeesses

La Universitat de Lleida (UdL) ha tornat a oferir cursos sobre l'art i la tècnica de la pedra seca en la seva oferta educativa d'estiu. Durant dos caps de setmana a Torrebeesses (3 i 4 de juny) i a la Granadella (10 i 11 de juny) la UdL va oferir fins a vint hores de formació. Entre els formadors hi va haver Josep Maria Navàs, de la Granadella, que va parlar de les eines que cal utilitzar, i Mario Urrea, alcalde de Torrebeesses, que hi va fer una introducció a la pedra seca.

El curs es va adreçar com cada any a tothom que vol descobrir o aprofundir en el coneixement del paisatge rural i la pedra seca, conèixer la identitat del patrimoni i contribuir a la seva conservació i sostenibilitat.

BOSCOS

El Govern amplia un mes la campanya de prevenció d'incendis a causa de la sequera i la calor

Barcelona

Aquest any, el govern català ha començat la campanya de prevenció d'incendis l'1 de juny (en lloc del 15, com es feia habitualment), i l'acabarà el 30 de setembre en lloc del 15. En total, doncs, s'amplien un mes les mesures específiques d'aquest període, atès el context de sequera i les altes temperatures que s'esperen, sumats a l'acumulació de biomassa als boscos. Segons el Departament d'Interior, la sequera dels últims tres anys ha generat un estrès als boscos “sense precedents”. Durant els pròxims mesos es despleguen més efectius i recursos que al llarg de l'any, i aquesta vegada afrontaran “una de les campanyes més difícils”, segons explica el conseller Joan Ignasi Elena.

El noguer

És un arbre de fulla caduca que pot arribar a tenir una alçada de fins a trenta metres. El seu cultiu no destaca a les Garrigues, però se'l pot trobar per tot arreu de forma aïllada.

REDACCIÓ · Airy Gras

IL·LUSTRACIÓ · Digna Gros

El noguer (*Juglans regia* L.) és un arbre de fulla caduca, que pot arribar a mesurar 30 m d'alçada. Es tracta d'un arbre cultivat i de vegades naturalitzat. A les Garrigues hi ha alguns cultius de noguers. A més, podem trobar arbres aïllats de forma recurrent.

L'escorça és d'un bru grisenc. Les fulles són compostes, imparipinnades amb 7 o 9 folíols, obovats de color verd clar i molt olorosos si es freguen. Les flors masculines en aments poden arribar a mesurar de 5-15 cm i les flors femenines van en grups d'una a quatre al final de les branques de l'any. **El fruit és drupaci, amb una part externa verda i carnosa que es torna negra i es descompon deixant veure l'arrugada closca de la nou.**

La seva grana és comestible i és considerada una de les fruites seques per excel·lència, tot i que la nou verda també és àmpliament emprada per a l'elaboració de ratafia i altres licors com el vi de nous. Aquestes nous verdes, recollides a principi de juny, també han estat conservades en vinagre per ser consumides com a aperitiu.

A nivell medicinal, les fulles són usades de forma externa per a l'acne, els brians o les morenes, en forma de bany, entre d'altres. A nivell intern s'usa com a antiinflamatori bucal o per a les úlceres gàstriques. La grana és coneguda a nivell medicinal per fer baixar el sucre i com a reforçat cerebral.

Per últim, cal destacar que el noguer **és considerat un arbre al·lopàtic, ja que allibera una sèrie de substàncies químiques que provoquen que no puguin créixer altres plantes sota la seva capçada.** Potser per aquest motiu la cultura popular recomana no fer migdiada sota l'arbre, ja que provoca mal de cap, a no ser que es faci mal al noguer (trencar-li una branca) abans que ell te'n faci a tu.

Juglans regia

Caliquenyos a Juneda, una història de supervivència

Des dels primers cultius de tabac l'any 1917, l'elaboració d'aquests populars cigars va permetre a moltes famílies esquivar de forma clandestina la misèria de la postguerra, fins que l'any 2000 es va fundar legalment la primera empresa productora del municipi.

ALBERT GONZÁLEZ · Redacció

El terme *caliquenyo* podria venir de Cali, la ciutat colombiana d'on suposadament n'és originari. És un cigar d'aspecte irregular que va experimentar durant el segle XX una gran producció al País

◆ Un matrimoni al pont dels Nous Salts. FOTO: Fons Documental.

Valencià, però també a la nostra comarca. L'elaboració domèstica, pràcticament clandestina, del caliquenyo a les llars va permetre que les famílies poguessin sobreviure durant els anys més crus de la postguerra espanyola.

Juneda vol reivindicar també aquest llegat d'obradors casolans que comercialitzaven d'amagat els cigars per bars i botigues de les Garrigues. **Un estudi recentment elaborat per un grup de recerca¹ servirà de germen d'una exposició que s'obrirà aquest estiu de la mà del Centre d'Arts i la Memòria de Ponent (CAMP) de Juneda.**

De fet, altres municipis com Fondarella i Torregrossa, també regats pel Canal d'Urgell, van permetre durant els anys més cruels de l'autarquia franquista, sobreviure econòmicament amb la producció del caliquenyo. Els orígens del tabac a la plana de Lleida venen d'enrere, a principis del segle XX, quan alguns pagesos van veure en aquesta planta una sortida comercial. Però la seva elaboració artesanal no va esdevenir popular fins acabada la Guerra Civil per una qüestió de supervivència. Cal Canó i Cal Fragatí van ser les dues primeres cases que es coneixen de Juneda on, sobretot les dones, van impulsar la producció de caliquenyos. **Tabacalera Española era l'empresa pública espanyola (fundada el 1636) que tenia el monopoli del sector al país, amb la potestat de fixar preus i controlar-ne la comercialització.** Per això, moltes famílies que la cultivaven van veure que l'única opció de desenvolupar-se era fent-ho de forma submergida.

Una planta de cent dies

La planta del tabac es va descobrir amb la conquesta del continent americà. La calor i la humitat d'allí són ideals per al seu cultiu i és ben coneguda la seva exportació cap a Europa a partir del segle XVI, concentrant-se a zones climatològiques semblants.

◆ Fulles de tabac capgirades i penjades per al seu asseccament. FOTO: Fons Documental Juneda.

Els entesos diuen que el procés del tabac, des de la sembra fins a la collita, s'allarga aproximadament un centenar de dies. Primer de tot, les famílies pageses enterraven la llavor en planters de terra. Els primers brots trigaven uns quinze dies a sortir i es regaven sols un cop a la setmana. Al cap d'un mes, la planta havia de tenir ja uns deu centímetres d'alçada, moment en què ja es podia trasplantar al tros. Això solia fer-se al mes de maig i la terra es llaurava amb forma de cavallons. Un cop trasplantat, la terra es regava abundantment i, després, setmanalment, afegint adobs naturals com el nitrat de potassa per afavorir el seu creixement. Quan la planta superava el metre d'alçada, s'havia d'esporgar eliminant un esperó que creixia entre la tija (l'anomenaven *xupón*), per tal d'afavorir el creixement.

La collita era a mitjans d'agost, quan unes petites ondulacions rugoses apareixen a les fulles. Es talla el tronc i, hores després, es traslladen les mates amb cura de no fer malbé les fulles. Es pengen

cap per avall i es deixen asseccar durant un parell de mesos. **Cap al novembre, la planta de tabac havia de mostrar un aspecte totalment marronós** i, amb l'arribada de la humitat de les boires de finals d'any, era el moment de desfullar les plantes sense por que es trenquessin. El pagès acabava la seva feina desfullant les plantes i lligant manolls que els deixaria en mans dels qui després caragolarien els caliquenyos, normalment les seves dones. La primera fase de caragolament era el seu amaniment. **Als obradors, els manolls se submergien dins líquids que li donaven l'aroma propi de cada casa.** Per això, la recepta (peles de taronja, conyac, vainilla...) era un secret que cada família guardava escrupolosament per conservar-ne l'exclusivitat. Després de dos dies de maceració, els matolls es tornaven a penjar per asseccar. Després, era el moment de caragolar els caliquenyos. Sobre les taules, les dones seleccionaven les fulles (les més petites i dolentes per fer el ninot, i les més grans i de qualitat per embolicar-lo) i les enganxaven utilitzant una barreja d'aigua i farina o, fins i tot, cola d'empaperar parets. Un cop muntats els cigars, els tallaven a la mida amb l'ajuda d'una canya que servia per mesurar-los i finalment els torraven.

La collita de tabac solia ser a l'agost, es tallava el tronc i es penjava per deixar asseccar les fulles

Era un procés de combustió lenta, que es podia allargar hores. Ho feien amb uns forns domèstics construïts a partir de bidons metàl·lics de gasolina o simplement amb les estufes (de butà o de llenya). Llocs amagats com els baixos d'una casa, les golfes o els garatges eren ideals per a una feina que no era legal.

Després, **la comercialització es feia per bars, cellers, restaurants, benzineres, colmadors...** Fins i tot els mateixos consumidors anaven directament

a l'obraador a comprar-los. Es venien en paquets de vint caliquenyos embolicats amb paper blanc. El seu consum era majoritàriament masculí.

La producció de Juneda

Els autors de la darrera recerca¹ han constatat que **el cultiu del tabac a Juneda arrenca des del 1917. És l'any de la llei que autoritzava els assajos en el seu cultiu i en què un junedenc, Francesc Torrent Rius, ho sollicita.** La petició oficial va ser fins i tot publicada aquell mateix any pel diari *La Vanguardia*. El cultiu de tabac a Juneda va ser actiu durant anys de forma legal i sempre s'entregava a la Tabacalera Española. Va ser a partir de la Guerra Civil quan la dinàmica va canviar. Va ser el moment en què comença la producció de caliquenyos a

gran escala. Un moment de misèria econòmica i de propostes creatives per sortir-se'n i burlar les autoritats administratives. Va ser precisament el motiu que va posar el títol al llibre del periodista Francesc Canosa: *Fumar-se el franquisme* (2014).

A partir de la dècada dels seixanta no sols es consolida la producció d'aquests cigars a les Garrigues, sinó que creix amb noves rutes comercials. Eren anys que **s'havien de burlar els constants controls de la Guàrdia Civil.** Es feia diversificant molt la feina i repartint-la entre nombroses llars del municipi. Amb la democràcia, la persecució policial es va relaxar i va permetre la màxima expansió de l'activitat. **A la Juneda dels anys noranta es coneixen més de quaranta cases on es produeixen caliquenyos.**

Finalment, després d'un llarg períple burocràtic, el 2000 neix Tabacs Juneda i, uns anys més tard, La Junedenc, però els tallers domèstics il·legals seguien en actiu. A partir de 2010 començaria la decadència d'una activitat marcada per una legislació cada cop més dura contra el consum del tabac. Tabacalera va anar deixant de reclamar tabac a les empreses garriguenques i totes van acabar tancant.

1. Reportatge elaborat a partir de l'estudi *FER PURES. El cultiu de tabac i l'elaboració artesanal de caliquenyos a Juneda*, de Núria Alamon, Jordi Quer i Isidre Pinyol.

Els caliquenyos van assolir l'auge als anys seixanta, amb noves rutes comercials

◆ Un jove collint en una plantació de tabac a Juneda als anys cinquanta. FOTO: Fons Documental de Juneda.

UNA TERRA D'OLI

L'oli d'oliva
de les terres de Lleida

Una **terra d'oli** il·lustra la pervivència del cultiu de l'oliva a les terres de Lleida i fa, per primera vegada, un ampli recorregut pels aspectes agrícoles, geogràfics i tecnològics que expliquen l'elevada qualitat de l'oli que s'hi produeix i els múltiples factors de salut i de gaudi gastronòmic que conté cada gota. A través de les pàgines del llibre, podreu conèixer la tradició mil·lenària de la cultura de l'oli d'aquestes comarques, els seus usos terapèutics i culinaris o la mirada de present i futur dels productors. És, en definitiva, un viatge que us permetrà descobrir els secrets de l'or líquid en un territori singular.

Endinsa't al territori oleícola.

